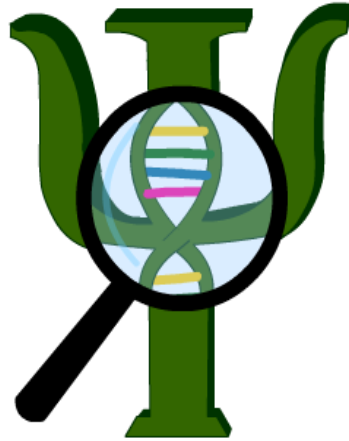

השפעה מערכתית ב-DNA שלנו
כנס ארצי למנהלי שפ"חים 2018

השפעה מערכתית ב-DNA שלנו כנס ארצי למנהלי שפ"חים 2018

ברוכים הבאים למחוז הצפון

אנו במחוז, אליסה אלון, עאידה בושנאק חניף ואיילת נוי, יחד עם מנהלי השירותים הפסיכולוגיים החינוכיים, נרגשים ושמחים לארח אתכם השנה בכנס המנהלים במחוז היפה שלנו.

נושא הכנס **"עבודה מערכתית ב-DNA שלנו"** נגזר מהתכנית האסטרטגית של אגף פסיכולוגיה בשפ"י.

כנס זה נתמקד בעבודה מערכתית משפיעה של הפסיכולוג החינוכי והשפ"ח, מתוך כוונה להעביר את רוח הדברים, המילים והמסרים אותם שמענו בכנסים בשנים האחרונות, לחשיבה מעשית ויישומית. בכנס נשמע הרצאות, חשיפה לסימפוזיונים שיציגו עבודה מערכתית וקהילתית שנעשית בשפ"חים שלנו ונפגוש בסיוורים מקומות מיוחדים ומרתקים, גם הם מעוררי השראה.

בנוסף נקבל כלים, שאיתם נעבוד בקבוצות קטנות על הנושא, בהתאמה לצרכי המקום וייחודו.

בחוברת זו ניתן למצוא:

1. מסמך לדיון בכנס מנהלי שפ"חים 2018 פסיכולוגיה חינוכית משפיעה.
2. תקציר כל הסימפוזיונים שיוצגו בכנס.
3. סכומי עבודת הפורומים והפעילויות באגף פסיכולוגיה.

שיהיה לכולנו כנס מעניין ומהנה

מסמך לדין בכנס מנהלי שפ"ח - פברואר 2018

פסיכולוגיה חינוכית משפיעה

מסמך זה מוגש למשתתפי כנס מנהלי השפ"ח 2018. **כמסמך לדין** בנוגע לתוכנית האסטרטגית של אגף פסיכולוגיה בשפ"י: ההשפעה המערכתית של הפסיכולוגיה החינוכית, השפ"ח והפסיכולוג. המסמך מוגש למנהל השפ"ח כמנהיג מדיניות ומוביל שינוי לצורך שיח משפיע על דרכי היישום. מסמך מפורט וכולל בנוגע להשפעה המערכתית בפסיכולוגיה חינוכית יכתב לאחר הכנס בשיתוף השדה.

רקע:

מטה אגף פסיכולוגיה בשפ"י בחן תהליכי שינוי חברתיים, חינוכיים ומקצועיים ובעקבות כך יצא לחקר תוך ארגוני וחץ ארגוני המברר את תפיסת תפקיד השפ"ח, מתוך חשיבה עתידית על צרכים ומענים בעידן של שינויים מתמידים.

חזון:

הפסיכולוגיה החינוכית רואה את ייעודה המרכזי בקידום התפתחות נפשית מיטבית של ילדים ובני נוער. אחת מאבני היסוד של התפיסה המקצועית היא ההבנה שלמערכות יחסים נודעת חשיבות מרכזית כגורם משפיע על הבריאות הנפשית. יחסים אלה מתקיימים בסביבות החיים השונות של הילד: המשפחה, מסגרות החינוך והקהילה. לאור תפיסה זו תפקידם של השירותים הפסיכולוגיים-חינוכיים להשפיע על ילדים ועל המבוגרים המשמעותיים עבורם בסביבות אלה.

מטרת התוכנית: לקדם סביבה מיטיבה נפשית, מתוך ראיית הילד כלקוח מרכזי של הפסיכולוג החינוכי, באמצעות השפעה מערכתית של השפ"ח במסגרות החינוך, המשפחה והקהילה.

עקרונות:

עקרונות עבודת השירות הפסיכולוגי-חינוכי נוסחו בחוזר מנכ"ל מתווה השירות הפסיכולוגי-חינוכי (2010) בסעיף 2.3. (מצורפים כנספח). עקרונות התוכנית האסטרטגית מושתתים על המתווה תוך הדגשת משמעותם לתוכנית.

יחסי גומלין פרט-מערכת: כל התייחסות לפרט כוללת התבוננות מערכתית על סביבות החיים של הילד. ההנחה היא כי ההתערבות הפסיכולוגית כרוכה בתנועה בין פרט למערכת ובין מערכת לפרט.

המגדל המשמעותי: התייחסות לגננות, מורים, מנהלים והורים מעמדה הומנית המנכיחה את האדם בתפקיד ומהווה יסוד לקידום סביבה אנושית מגדלת.

מנהיגות והובלה: עמדה פרו-אקטיבית של השפעה ונקיטת עמדה.

רלוונטיות: בחינה מתמדת של הצרכים בשדה לשם בחירת מוקד של התערבות משפיעה בעבודת השפ"ח ובעבודת הפסיכולוג.

פתוגני-סלוטוגני: התייחסות הן למצוקה, כאב, קשיים התפתחותיים וסיכון והן לקידום רווחה נפשית מיטבית.

שותפויות: פיתוח שיתופי פעולה ושותפויות עם בעלי תפקידים בזירות העבודה השונות של הפסיכולוג ושל השפ"ח.

התאמה מקומית ותרבותית: התייחסות למאפיינים ייחודיים לקהילות מקבלות שירות, ובכלל זה מאפייני השפ"ח כקהילה מקצועית.

ההון המקצועי של השירות הפסיכולוגי-חינוכי והפסיכולוג החינוכי:

גורמים מקצועיים רבים פועלים בזירה החינוכית ובזירה הקהילתית. הפסיכולוג החינוכי והשירותים הפסיכולוגיים-חינוכיים מביאים עימם יכולות ותשומות ייחודיות לאור מקצועם, הכשרתם ומיצובם.

הפסיכולוג החינוכי מומחה בהתפתחות הנפשית וביחסים הבין-אישיים מנקודת מבט משולבת של פרט ומערכת. הידע המקצועי והנוכחות במסגרות החינוך וקהילה מאפשרים ליווי הילד ברצף ההתפתחותי לאורך שנות הלימוד.

השירות הפסיכולוגי-חינוכי פועל בפריסה ארצית בכל הרשויות וקהילות השונות. השירות פועל מתוך השתייכות ארצית לארגון מקצועי הפועל על פי נהלים, הנחיות, נורמות מקצועיות וקוד אתי. ככזה, הוא משמש בית מקצועי הנמצא בתהליך מתמיד של למידה, פיתוח וצמיחה. בד בבד, מיצובם הייחודי של השפ"ח ושל הפסיכולוג, מאפשרים השפעה על מקבלי החלטות ואוטונומיה מקצועית.

יישום:

מטה אגף פסיכולוגיה מוביל את התוכנית כתוכנית אסטרטגית ארגונית המתייחסת לכל זירות ההשפעה: משרד החינוך, בין-משרדי, שפ"ח, אגף פסיכולוגיה, מחוזות, רשויות מקומיות, שפ"חים ומסגרות חינוכיות (גן ובית ספר).

ברמת השפ"ח, המנהל הוא הגורם המרכזי לקידום פסיכולוגיה חינוכית משפיעה כלפי צוות השפ"ח וכלפי מקבלי השירות. מימוש התוכנית מצריך חקר אקטיבי של מישורי ההשפעה המערכתית בהתאם לעקרונות שלעיל. מתוך תהליך זה תיגזר תכנית העבודה של השפ"ח ושל הפסיכולוגים.

בכנס המנהלים תתקיים חשיפה למודלים שונים של השפעה מערכתית בעבודת השפ"ח, וייערכו דיונים בקבוצות על מהלכי יישום נוספים.

נספח: חוזר מנכ"ל: מתווה השירות הפסיכולוגי-חינוכי תשע"ח 8 (א) 2010

2.3 השירות הפסיכולוגי-חינוכי פועל על בסיס עקרונות היסוד האלו:

א. תפיסה הוליסטית

ההתייחסות היא לכלל תחומי ההתפתחות: הקוגניטיבי, הרגשי, ההתנהגותי והחברתי, מתוך ראיית המאפיינים האישיים והייחודיים של הילד והדינמיות המתרחשת בתהליך התפתחותו.

ב. תפיסה אקולוגית

יש לראות את סביבות החיים השונות של הילד - המשפחה, מסגרת החינוך והקהילות השונות בחייו (סביבת המגורים, חברת השווים, קהילות השתייכות שונות) כבעלות השפעה על ההתפתחות האישית. חשיבות מרכזית ניתנת להעצמתן של דמויות משמעותיות להתפתחות: הורים, בני משפחה ומחנכים.

ג. איתור מוקדם

איתור מוקדם של קשיים בהתפתחות מגביר באופן משמעותי את הסיכוי להשפעה מיטיבה של תהליכי ההתערבות.

ד. ליווי ההתפתחות

השירות הפסיכולוגי עומד לרשות המשפחה ומסגרות החינוך על בסיס רציף. יש ביכולתו לשמש גורם מלווה בתהליכי הגדילה, בהתאם לצרכים המשתנים במהלך ההתפתחות.

ה. פיתוח חוסן ועמידות

המענה הניתן על ידי השירות הפסיכולוגי-חינוכי לפרט ולמערכת החינוך נועד להגביר משאבי חוסן ועמידות שמיוחסת להם חשיבות רבה בהתמודדות הן בשגרה והן במצבי לחץ וחירום. במערכת החינוך תרומתם להפחתה של נשירה ולקידום תלמידים עם קשיים בלמידה ועם התנהגויות סיכון.

שרות פסיכולוגי חינוכי קהילתי - רב תרבותי

למצוא 'דרך חדשה' בתוכנו

פיתוח מודל עבודה יישומי

מציג: שפ"ח ראשון לציון

תפיסת עולם ועמדה מקצועית :

השפ"ח פועל בצומת של משרד הבריאות, משרד החינוך והרשות המקומית. בעיריית ראשון לציון אנו עובדים במרחב משותף עם אגפי מנהל החינוך, המנהל לשירותים חברתיים ומנהל הקהילה. פוטנציאלית, כל האוכלוסייה פרוסה לפנינו ונגישה לפעילות. במרחב העבודה ובמשקים יש לנו אפשרויות מרובות להיות בעלי השפעה על האוכלוסיות השונות להם אנו נותנים שירותים וליצור מפגשים גם בקהילה.

שאיפות והנחות בסיס:

השפ"ח מעוגן במרחב הרשותי, מחובר ליעדי מנהל החינוך והעיר, עובד בשיתופי פעולה, מזהה וממפה אזורים שלא טופחו וחובר להזדמנויות אשר מאפשרות שיתוף בידע ייחודי, מימוניות עבודה, לימוד והכשרה של צוותים בממשקים מפרופסיות מקבילות.

במרחב העירוני דובר כי, לאורך השנים הייתה השקעה מרובת משאבים בתוכניות לבני הקהילה, אשר לא השיגו את הציפיות אשר תלו בהן. משרד החינוך ביקש להציב יעדים של צמצום בני הקהילה המופנים למסגרות החינוך המיוחד, לאחר הערכה מקיפה, התברר כי בראשון לציון היעד הזה הושג לפני מספר שנים, מה שאפשר לנו את חופש פעולה לחקור ולמפות מהם צרכי העיר.

לכן כניסתה של תכנית 'הדרך החדשה', אפשרה לנו למצוא את ההזדמנות וליצר תנופה של שינוי מתכנית 'הדרך החדשה', להרחבת העיגון המקצועי של השפ"ח, וזאת על ידי הרחבת הפריזמה הרב-תרבותית, פיתוח כשירות תרבותית ושותפות בהובלה של תפיסה חדשה של כשירות תרבותית בעיר.

בהרצאה יוצג פיתוח מודל העבודה אשר מתהווה בשפ"ח ראשון לציון, אשר מביא לידי ביטוי:

- א. תפיסות חדשניות בהתייחסות רב תרבותית בעלות עיגון תאורטי ומושגי.
- ב. כלים ייחודיים להערכת כשירות תרבותית והזמנה לשותפות בהמשך פיתוח הכלים.
- ג. הרחבה ועיבוי של שלושת תחומי הליבה של הפרופסיה החינוכית דרך פריזמה של רב תרבותיות כגון: אבחון פרטני רב תרבותי, אבחון מערכתי רב תרבותי והתערבות מערכתית רב תרבותית.

מהלך ההרצאה

*הצגת אבני דרך בתהליך החל מאי ידיעה מהי הדרך החדשה, גישוש דרך בין יעדי משרד החינוך ועד לנקודת המפנה שהתרחשה בעקבות אירוע התאבדות-טלטלה אשר האירה את הצורך בעיצוב דרך חדשה.

*נקודת המוצא- הקהילה האתיופית אשר פתחה לנו את השער לרב-תרבותיות אשר בתוכנו.

* הצגת התשתית לפיתוח המודל המקצועי דרך 4 נדבכים.

השפ"ח כארגון לומד - מחשבות מחפשות עשייה

השותפים: ד"ר דניאלה פלד – פסיכולוגית מחוזית מחוז חיפה; ד"ר מייק טפליץ - מנהל שפ"ח גליל עליון, חבר הנהלת אפק - האגודה הישראלית ללימוד תהליכים קבוצתיים וארגוניים; מירב שפר – פסיכולוגית חינוכית מדריכה.

הרעיון העומד בבסיס היוזמה הינו קידום החשיבה המערכתית והיישום שלה במחוז, באמצעות חקירה ולמידה של נושאים תיאורטיים וסוגיות העולות מן השטח הקשורים לעבודה המערכתית של הפסיכולוג החינוכי. להבדיל מלמידה, הנעשית בדרך-כלל תוך התבוננות על המסגרות החיצוניות לנו, הכוונה בקבוצה זו הינה להפנות את הזרקור אל תוך השפ"ח, ולבצע חקירה והתבוננות על תהליכים מערכתיים וארגוניים המתרחשים בתוכם, ובינם לבין חלקים אחרים של המערכת (בתי הספר והגנים, אגף החינוך, משרד החינוך ועוד).

הרעיון היה, שחשיבה מסוג זו, ובהמשך, אולי פיתוח דרכי התערבות מתאימות בתוך השפ"ח, עשויים לקדם תהליכי למידה שינוי והתפתחות של השפ"ח כארגון. אחת התרומות של תהליך מעין זה (אם אכן יתקיים בתוך שפ"ח), יכולה להיות למידה מתוך התנסות לגבי תהליכים מערכתיים אותם אמורים הפסיכולוגים ללוות, ליזום ולקדם במסגרות החינוכיות. כפי שמטפל נעזר בטיפול שלו על מנת להבין את מהות התהליך הטיפולי, שירות פסיכולוגי עשוי להיעזר בהתערבות מערכתית פנימית של עצמו, על מנת להבין מה זו עבודה מערכתית. הנחת העבודה היא שהאפקטיביות, הביטחון והיכולת האמפתית של השפ"ח להוביל התערבות מערכתית במוסדות החינוך ובקהילה שמחוצה לה תגדל אם השפ"ח יראה את עצמו כארגון שאינו מחוץ להתערבות, אלא חלק ממנה ובתוכה. כיצד נוכל לבחון תהליכים מערכתיים כגון מטרות ארגוניות, סמכות ומנהיגות, תפקידים, היווצרות תתי מערכות וממשקים במערכת החינוך שבחוץ, אם אין מודל פנימי של חקירת אותם התהליכים בתוך השפ"ח?

למשימה אותה וגויסו פסיכולוגים חינוכיים ממחוז חיפה אשר זוהו כבעלי עניין וניסיון בתחום המערכתי. שמונת חברי הקבוצה נפגשים אחת לשבועיים בהנחייתו של ד"ר מייק טפליץ. בנוסף למנחה (שבעצמו מנהל שפ"ח), משתתפים בקבוצה הפסיכולוגית המחוזית, פסיכולוגית מנוסה הלומדת ייעוץ ארגוני פסיכואנליטי, מנהלת שפ"ח, פסיכולוגים מומחים ופסיכולוגים מתמחים. באופן שחלקו מכוון וחלקו אקראי ולא מודע, נוצרה קבוצה קטנה אך הטרוגנית המייצגת עמדות, דורות, וזוויות ראייה שונות ומגוונות בשדה המקצועי. הקבוצה פועלת כארגון לומד, המשלבת לימוד והתבוננות תיאורטית יחד עם נגיעות דינמיות בקבוצה כארגון. להבדיל מהתערבות מערכתית שבאה עם סילבוס המוכן מראש, התהליך הקבוצתי הוא זה שמזהה ויוצר את התכנים הרלוונטיים בחשיבה ובפרקטיקה המערכתית.

לסיכום, מדובר בפילוט מרתק וחדשני. המטרה היא שהרעיון של חקירה פנימית של השפ"ח בארגון יתחיל לחלחל לשטח בכל מיני אופנים וכך יניע תהליכי העצמה, השפעה ושינוי מערכתי ברוח התכנית האסטרטגית. בנוסף, יש כאן ניסיון לייצר עתודה של פסיכולוגים חינוכיים, שיפעלו כיועצי פנים בתוך השפ"ח כארגון. אמנם הפוזיציה של יועץ פנים תמיד רגישה ושבירה, אך בעלת פוטנציאל עצום בהובלת תהליכים.

חריש – עיר חדשה יצאה לדרך....

חריש הינה עיר חדשה הנמצאת בתהליך בניה והקמה, לאחר שנים בהן גרו במקום כ-100 משפחות מקהילות ייחודיות שיצרו מארג מורכב של חוזרים בתשובה, ערבים, הארי קרישנה ומשפחות חילוניות.

כחלק מפרופיל העיר המתפתחת נוצר צורך בהבניית שפה עירונית טיפולית וחשיבה על צרכי משפחות העוברות ליישוב, שמאכלס אוכלוסייה מורכבת, ללא מבנים ארגוניים, חברתיים וחינוכיים קיימים ולייצר אינטגרציה לצד תהליך מסיבי של קליטת משפחות.

המאפיין המרכזי הינו אוכלוסייה בעלת סממנים של אוכלוסיית הגירה המתאפיינת בקושי ביצירת תחושת שייכות. מוסדות החינוך והיישוב קולטים משפחות מדי שבוע. למעשה, אין כמעט יום בו לא נקלטות משפחות חדשות לתוך המערכת.

השפ"ח נפתח לפני כשנתיים וחצי כחשיבה משותפת של שפ"י והנהגת היישוב על מנת לתת מענה הולם.

האתגר המשמעותי הינו חשיבה כיצד ברמה הרגשית ניתן להבנות שיח עירוני, קהילתי, חינוכי בתוך מוסדות החינוך ומחוצה להם, העוזר להבניית תחושת שייכות.

הקהילה נוצרת יש מאין, אין דפוסים קודמים לבנות עליהם וישנו מעבר של משפחות שרובן מתאפיינות בהיותן משפחות צעירות ממגזרים שונים ומרמות סוציאקונומיות שונות. כמו כן, החינוך מבנה את העיר מבחינת האוכלוסייה שתגיע אליה, כך שכל קבוצה מרגישה שעליה להילחם על מקומה כחלק מחשיבה שלה על מיצוב העיר.

השפ"ח עובד על מיצוב כשפ"ח קהילתי הרואה ומתכלל את כל צרכי הילדים ביישוב, בין אם הינם לומדים בתוך היישוב ובין אם לומדים מחוץ לו. הינו לוקח חלק בחשיבה העירונית ועיגון האמירה הטיפולית בתוך השיח העירוני, יחד עם חשיבה על יצירת תחושת שייכות, לכידות וקידום הרווחה הנפשית של התלמידים ומשפחותיהם.

אתגר זה של שותפות בהבניית השיח העירוני כשפה טיפולית ורגשית מחייב את הפסיכולוגים להיות בשיח ושיתופי פעולה תמידיים מול המערכות השונות בעיר על מנת למצב את מקומם ולהיות בעלי תרומה משמעותית שתוזמן לחשיבה משותפת.

הפסיכולוגים הינם אקטיביים בשיח העירוני בהבעת עמדה טיפולית-רגשית וחשיבה מערכתית, שתקדם את הרווחה הרגשית של הילדים ומשפחותיהם במערכות השונות. דבר זה מחייב קיום שיח ובדיקה מעמיקה פנימית ומתמשכת של העמדות הפנימיות של כל

אחד מהפסיכולוגים, של יצירת גוף שפ"ח ברור, אליו יש זיקה ושייכות (בתהליכים מקבילים),
ושל בירור העמדות הפסיכולוגיות המחייבות יוזמה, מעורבות, הבעת עמדות חינוכיות וכד'.
עמדות, שלעיתים הן לא חלק מהשפה השגורה המאפיינת פסיכולוגים.

כחלק מהחשיבה על תהליך הקליטה, ישנה עבודה הכוללת שיתופי פעולה בין ההורים,
הצוותים החינוכיים בכל מוסד חינוכי (ביישוב ומחוצה לו), המחלקה לשירותים חברתיים
ואנשי מקצוע נוספים בתוך אגף החינוך כגון קבסי"ת, גורמים ברשות כגון מנכ"ל העיר וראש
העיר, מחלקת קליטה, פיקוח משה"ח, המכון לחינוך דמוקרטי (שהוכנס כגוף יועץ בעיר)
וגורמים נוספים בהתאם לצורך.

שפ"ח מעלות תרשיחא- אורנה וייס

צוות פרט יישובי- פלטפורמה מערכתית להובלת שותפויות ושפה יישובית לטיפול בפרט ובמערכת

"הורים במרכז" - מסיסמא לתפיסה עירונית על פני הרצף ההתפתחותי

1. לפני שבע שנים יצאנו- ראש מנהל חינוך ואנוכי, מנהלת השפ"ח, ביוזמה לשינוי הדיאלוג היישובי בין השותפים לעשייה החינוכית-טיפולית בעיר, לצורך הגדלת מרחבי ההשפעה של השותפים ולצורך הגדלת המיטביות של כלל באי מערכת החינוך, הפורמאלי והלא-פורמאלי. השפ"ח הקים את "צוות הפרט היישובי", קבוצה רחבה של שותפים אשר נפגשת זו השנה השביעית, אחת לחודש, ללמידה בהובלת השירות הפסיכולוגי.

יצאנו למסע מרתק של היכרויות, יצירת קירבה, קשרים ומערכות יחסים, של שותפות, משמעות, הנחלת תפיסות פסיכו-חינוכיות מתקדמות ועידוד היוזמות בעיר רב-תרבותית.

לפני כשנתיים הרחבנו את הפלטפורמה העירונית בצוות היגוי רחב העוסק בהורות ובהורים, מתוך למידה וחוויה, במסגרת פיילוט 'הורים במרכז'. הרחבת השותפויות אפשרה העמקה בחזון העירוני בעבודה עם הורים, בהגדלת מרחבי התערבויות ואיגום משאבים, במעבר מעבודה של יחידים לעבודה של שותפים משלימים וכביטוי לאימרה כי 'נדרש הכפר כולו כדי לגדל ילדים' (הילרי קלינטון) וכי 'השלם גדול מכלל חלקיו'.

התערבויות מערכתיות-עירוניות אלו ממצבות את השפ"ח כגוף מקצועי מוביל, משפיע ומקדם שינויים וצמיחה.

2. **השותפים לדרך** בצוות הפרט היישובי כוללים את מנהל חינוך, מנהלי ביה"ס, היועצים, משה"ח-מפקחים, המחלקה לשירותים חברתיים, קבסי"ם, נאמנים-תכנית פותחים עתיד, מנהל מרכז הנוער, מנהלי תכניות (תכנית לאומית-360, מנהלת תכנית הוליסטית מרשת אורט), מנהלת מתנ"ס, מנהלת מתי"א, מנהלת רצף חינוכי, מדריכה בתוכנית 'עיר ללא אלימות'.
לצוות ההיגוי 'הורים והורות במרכז' חברו מפקחות הגנים, מחלקות בעירייה, כמו מח' הרווחה, מחלקת קהילה וקליטה ומרכז צעירים-מנהל פיתוח קהילה, מנהלת מרכז לגיל הרך ומנהלת תחום הגיל הרך בעירייה, מנהלות המעון, נציגות גננות-גננות מובילות, מנהלת מתנ"ס וספריה עירונית, מנהלת תכנית 'פעילות' לגיל הרך, ועוד שותפים, שבחלקם גם משתתפים בצוות הפרט היישובי.

3. **האתגרים המרכזיים** הינם בהנחת הנהגת צוות הפרט היישובי כצוות ופרטים משפיעים ומחוללי שינוי. בצוות היגוי הורים במרכז האתגרים התמקדו ביצירת שותפויות בעלות עניין ומשמעות, ביכולת ל'וותר' ולראות את האפשרויות שנותנת השותפות, ביכולת לתת משמעות לכל אחד בתפקידו, לזקק את התפקיד הייחודי ולראות את ההזדמנויות הרחבות יותר בחיבורים. העבודה עם השותפים מאפשרת

לראות רחוק, וכדברי הפתגם האפריקאי, "אם אתה רוצה ללכת מהר, לך לבד אם אתה רוצה להגיע רחוק לך ביחד".

4. לאן הגענו?

מיצוב השירות הפסיכולוגי בעמדה של השפעה מערכתית עירונית, תפיסת עבודה של שותפויות כהזדמנות, מיצוב תפיסות עבודה פסיכו-חינוכיות במצבי שגרה וחירום, התאמת מענים עירוניים להורים וילדים, לאחר מיפויים ושאלונים- הקשבה ל'קול ההורה'.
יצירת פלטפורמות עירוניות לחשיבה, יוזמה ולעבודה עם חזון ודרך.

5. לאן דרכנו?

המשך תחזוק השותפות והשיח המפרים בין השותפים, הרחבת היוזמות מתוך חזון וערכים, דיוק בהתאמת מענים לאוכלוסיה בהתאם לצרכים תרבותיים, מתן מענים פסיכולוגיים רלוונטיים ומשפיעים לאוכלוסיה, מערכת החינוך ומרחבי הקהילה, כך שיספקו לתלמידים משמעות, התפתחות ותקווה.

AMBIT¹ בשער הנגב: מודל לעבודה רב מקצועית - מערכתית **אינטגרטיבית ממוקדת מנטליזציה**

על רקע המציאות הייחודית למועצה האזורית בדרום הארץ - 'שער הנגב', נדרשים הורים, אנשי חינוך, עובדי רווחה, פסיכולוגים חינוכיים ומטפלים בבריאות הנפש לספק מענים לסוגיות שונות הנוגעות לילדים ונוער. לנוכח תהליכי ההפרטה המואצים בקיבוצים באזור, השינויים האידיאולוגיים-ערכיים, הצמיחה הדמוגרפית המואצת והאיום הביטחוני המתמיד, אנו עדים למגוון תופעות כגון, שינויים במרקם היחסים בין מערכת החינוך לבין ההורים והקהילה, מתחים במערכות היחסים בין ילדים המגיעים מקבוצות אוכלוסייה שונות, עלייה בסימפטומים של התנהגות תוקפנית (כלפי אחרים וכלפי עצמי) ועוד.

מציאות חיים זו דחפה את אנשי המקצוע בתחום החינוך, הרווחה ובריאות הנפש ליצור מבני עבודה משותפים, שיאפשרו לסוגיות המורכבות הנוגעות לילדים, בני נוער, משפחות ו/או מערכות וקהילות להיות נידונות ומטופלות באופן רב-מקצועי. נוצרה הכרה כי שיתוף בידע ובהשערות מזמן תובנות חדשות, וכתוצאה, נגזרות פרקטיקות טיפוליות וחינוכיות חדשות ואף פרויקטים משותפים, המהווים מענה הוליסטי מותאם יותר לצרכים של ילדים, של המערכות החינוכיות ושל הקהילות בשטחי המועצה.

הפורום הרב מקצועי המועצתי, שהוקם לפני כשלוש שנים ביוזמת השפ"ח, הרווחה והחינוך הלא פורמלי כולל נציגים של מגוון ארגונים חינוכיים וטיפוליים – בתי ספר (יסודי, חטיבה ותיכון), חינוך לא-פורמלי, הגיל הרך, רווחה, שירות פסיכולוגי חינוכי ובריאות הנפש. הפורום פועל במבנה עבודה של 4 'שולחנות עגולים רב מקצועיים' – שולחן הורים, שולחן נוער בסיכון, שולחן מערכות חינוך ושולחן גיל רך. במהלך עבודת הצוותים התגבשו בהדרגה בתוך השיח הנחות העבודה והתנאים הבינאישיים והארגוניים הנדרשים על מנת לבסס את השותפות. אחד מהם היה יצירת שפה מקצועית משותפת.

יצירת שפה מקצועית משותפת – כל פרופסיה מקצועית מגיעה עם נקודות המבט ועולם מושגים משלה. במהלך עבודת הפורום התגבשה תובנה כי על מנת לחלוק, לחקור ולהבין במשותף נדרש עולם מושגים תאורטי משותף. מושג הרפלקסיה זוהה כמשותף לעולם החינוך, הטיפול והרווחה. עם זאת, נראה כי המושג טעון במשמעויות שונות בהקשרים שונים. מתוך כך, התעורר הצורך ליצור מסגרת תאורטית משותפת שאליה, יוכלו להתחבר אנשי מקצוע שונים. "תאוריית המנטליזציה" והדגש שהיא מסמנת על חשיבות תהליכים רפלקטיביים זוהתה כעיון תאורטי אחיד פוטנציאלי. נראה כי מדובר בשדה מושגי שהוא מצד אחד, מספיק רחב ויכול להיות רלוונטי למספר פרופסיות העוסקות בקשיים ומצוקות של פרט/קבוצה/מערכת, ומצד שני ספציפי דיו, בכדי שיהווה כלי עבודה לפענוח והתערבות במקרים ספציפיים.

במסגרת הסימפוזיון, אציג בקצרה את הרקע להקמת הפורום, את הפרויקטים המרכזיים בו ואת הרציונאל לבחירה בשפת המנטליזציה כשפה רב מקצועית – מערכתית. אתאר בקצרה מספר רעיונות ומושגים מרכזיים מתוך תאוריית המנטליזציה, ובהמשך, אפרט כיצד אלו היוו בסיס להתערבויות עם הורים, הטמעת שפת המנטליזציה בקרב צוותים חינוכיים ובמסגרת עבודת ה'שולחנות' שפורטו

¹ AMBIT - Adoptive Mentalization Base Integration Treatment - Bevington & fuggle

לעיל. אתאר את מודל AMBIT - אחד הפיתוחים המרכזיים ב"תאוריית המנטליזציה", הנוגע לפיתוח מודל לעבודה רב-מקצועית אינטגרטיבית הממוקדת במנטליזציה.

המודל מתאים לעבודה עם ילדים ומתבגרים המתמודדים עם קשיים נרחבים במספר תחומים, המחייבים לא רק תיאום אלא גם חשיבה ועבודה משותפת בין הגורמים השונים המעורבים בחיי הילד/נער. בדומה לעקרון הבסיסי בתאוריה הרואה ב"מנטליזציה" יכולת לשמירה על איזון בין גורמים שונים, כך גם מודל העבודה האינטגרטיבי הכלל-מערכתי והמכוון ל"מנטליזציה", מדגיש חשיבות לשמירה על איזון בין מוקדי עבודה שונים (עבודה עם הקליינט, עבודה צוותית, עבודה במערך התערבות כוללני, למידה בעבודה).

"התערבות הדדית"

מעורבות אקוסיסטמית של השפ"ח בתכנית הלאומית בשכונת הבוכרים

שמואל הנביא

מציגה: ד"ר זהבה רוזנטל

מנהלת תחנת חרדים-מרכז שפ"ח ירושלים.

העבודה המוצגת היא עבודה מערכתית אקולוגית, אקוסיסטמית בשכונת הבוכרים- שמואל הנביא בירושלים, במסגרת התכנית הלאומית 360. הייחודיות של עבודת השפ"ח בשכונה זו היא ביצירת מעגלי השפעה ומיצוב השפ"ח בשכונה כגוף ייעוצי מקצועי אשר מדריך, מלווה ומשפיע על כל העבודה הטיפולית, ותוכניות העבודה של כלל הגורמים מלידה ועד הנוער. השותפים לתהליך הינם אנשי החינוך בשכונה, המנהלים הקהילתיים, מנהל מחלקת קב"סים בעירייה ומנהלת לשכת הרווחה השכונתית.

שכונת הבוכרים - שמואל הנביא, הינה שכונה ותיקה מאוד בעיר ירושלים. השכונה שינתה את אופייה במהלך השנים. היא הוקמה ע"י עולי בוכרה שהיו סוחרים אמידים, בעלי נכסים ונחשבה לשכונה בעלת מעמד ואופי ייחודי, עם השנים, האוכלוסייה השתנתה וכיום חיים בה זרמים שונים מהמגזר החרדי, עדות שונות וקהילות חסידיות קיצוניות. האוכלוסייה מתאפיינת בעוני, אחוזי נשירה גבוהים ועמדות קיצוניות בנוגע להשפעות גורמי חוץ טיפוליים. כניסת התכנית הלאומית לשכונה לוותה בחששות רבים בשל אופי האוכלוסייה המוזכר ויחסי חוסר אמון קשים, ששררו בין התושבים ל"ממסד". בחברה החרדית, למנהלי המסגרות החינוכיות ולאנשי החינוך ישנה השפעה משמעותית על החלטות ההורים ועל אופי טיפול ההורים בילדים בכל תחומי החיים. השפ"ח אשר עובד בצורה מקצועית ומשמעותית במערכות החינוך בשכונה היווה ציר משמעותי בחיבור בין אנשי החינוך לגורמים השותפים בתכנית הלאומית.

בסימפוזיון תוצג העבודה המשמעותית בשכונה בתשע השנים האחרונות, תוך ציון צמתים מרכזיים בתהליך, בהם נדרשו החלטות ניהוליות מורכבות, בחירת אחראי מענה מתאימים שיוכלו לקדם את החשיבה האקולוגית המערכתית, עבודה יצירתית "מחוץ לקופסא" וגמישות רבה בהגדרת תפקיד השפ"ח והרחבת התפיסה של תחומי העשייה על מנת להגיע להשפעה מירבית ולמיצוב השפ"ח כגוף מרכזי ורלוונטי בכל מעגלי החיים של הילד.

כיום, השפ"ח מעורב ומוביל התערבויות בכל הגילאים ובכל התחומים הנוגעים בבריאות הנפש של הילדים והנוער בשכונה. במסגרת תוכנית "דלת פתוחה" שהורחבה גם למתן ייעוץ לאנשי צוות, הפסיכולוגים נותנים הדרכה מקצועית וסדנאות הכלה לאחיות טיפת חלב, מדריכות משפחתונים, צוותי המג"ר, מחלקת הקב"סים וצוות מרכז הנוער ומלווה את לשכת הרווחה בדילמות ובהחלטות מקצועיות מורכבות. השפ"ח, כ"מומחה לבריאות הנפש של הילד, המתבגר ומשפחתו" וכמוביל את ההכשרה לצוותים סביב חשיבות מקום ההורים בתהליכים הטיפוליים בשכונה וכמומחה בבניית שותפויות והעצמת ההורים.

האתגר המרכזי כיום העומד בפני השפ"ח ובפני השותפים לתהליך בשכונה הוא התאמת השרות הניתן, לאוכלוסיית החוזרים בתשובה מזרם "ברסלב" אשר מתאפיינת בקשיים ואתגרים ייחודיים שדורשים תהליכי למידה, התאמה והטמעה של דרכי עבודה יצירתיים.

תהליך זה של למידה והכשרה נעשה בשיתוף הגורמים העירוניים, משרד החינוך, הייעוץ, מנהלת מחוז ירושלים גב' אורית כהן ומנהלת המחוז החרדי הגב' שרה שפיר, ובשיתוף האקדמיה כגורם מחקרי וזאת כהמשך טבעי לחשיבה המערכתית האקוסיסטמית המאפיינת את העבודה בשכונה.

הקמת בי"ס להורים בעיר נס ציונה – "הורותא"

לפני כשנתיים וחצי הוקם בעיר נס ציונה בי"ס להורים בשם "הורותא".

"הורותא" הינו מרכז עירוני להורים ומשפחות המיועד לכלל ההורים בעיר על כל פני הרצף החינוכי. הפרויקט הינו פרי שיתוף פעולה של השרות הפסיכולוגי, מתל (מרכז התפתחותי עירוני באחריות השפ"ח) וקריית התרבות בעיר (שם מתקיימות ההרצאות).

במסגרת "הורותא", ניתנות הרצאות להורים במגוון תחומים, בתדירות חודשית, בשעות הערב. את ההרצאות מעבירים פסיכולוגים מהשפ"ח, יחד עם מטפלים פרארפואיים מצוות המרכז ההתפתחותי, וכן מרצים מוזמנים מן החוץ.

"הורותא" הוקמה כדי לתת ידע פסיכו חינוכי להורים, והבנה טובה יותר של תהליכי התפתחות של ילדים במגוון נושאים התפתחותיים, חינוכיים ורגשיים, וכן, לשפר מסוגלות של הורים בטיפול בילדיהם. המפגש מאפשר מגע קרוב עם הורי ילדי העיר, ומהווה עבור ההורים קבוצת למידה כמו גם תמיכה, ומקום לביטוי הקשיים שהם נתקלים בתהליך ההורות.

דוגמאות להרצאות שהועברו; – סמכות הורית וגבולות, הורות בעידן המסך, בשלות ומוכנות לכיתה א, הקושי לדבר על מיניות, חיזוק הערכה עצמית אצל ילדים, קשיי קשב וריכוז, גיל ההתבגרות, יחסי אחים, הפרעות אכילה, ועוד. בסיום כל הרצאה מוצעת אפשרות לפתיחת קורס רחב יותר ומעמיק בנושא ההרצאה.

בי"ס עירוני להורים הינו חלק מתפיסה מערכתית-קהילתית הקיימת בשפ"ח, המרחיבה את מעגלי ההשפעה לרמה הקהילתית, ממצבת את עשיית השפ"ח במרחב העירוני, תוך מתן דגש מוגבר על איתור מוקדם, מניעה ובריאות נפשית, ולא רק על התחום הפסיכוגני.

אנו עובדים בשפ"ח בגישה אקולוגית, תוך יצירת שיתופי פעולה ושותפויות מקצועיות. העבודה בשותפות מקצועית מורכבת, דורשת השקעת אנרגיה וזמן, כרוכה בעלויות וסיכונים, אך היא גם מאפשרת איגום והרחבת משאבים, פותחת הזדמנויות חדשות ויש בה פוטנציאל לחדשנות. כך, אנו מרחיבים את מעגלי ההתערבות ובהתאם גם את מעגלי ההשפעה. עבודה עם גורמים נוספים, בעלי עניין משותף, מגדילה את מגוון האפשרויות לעשייה מערכתית – קהילתית, ובי"ס להורים הינו דוגמא לכך.

ההשתלבות ב"הורותא" מוצעת לכל הפסיכולוגים העובדים בשפ"ח, ועם הזמן יותר ויותר פסיכולוגים מצטרפים למעגל המרצים, דבר שמעשיר את אפשרויות העיסוק של הפסיכולוג החינוכי בשפ"ח.

העבודה בשותפות עם הצוות הפרארפואי יוצרת חשיבה אינטרדיסציפלינרית, מרחיבה את ההבנה על תופעות ותהליכים, ומייצרת מענים רחבים ומותאמים יותר.

כל שנה נפתחת בוועדת היגוי שקובעת את תכני ההרצאות לשנה הקרובה, וזאת בהתאם לתהליך מקדים של מיפוי זיהוי צרכים כללי וכן, הקשבה לצרכים המשתנים של הקהילה. התכנית פועלת זו השנה השלישית, ובשלב זה אנו בעיצומה של השנה, שבסופה נתכנס לחשיבה על התהליך השנתי ועל תובנות להמשך.

צוות חירום יישובי- פלטפורמה מערכתית יישובית להערכות , תגובה וטיפול

בארועי חירום

מנהלת טל בוקר, עכו

רקע

העיר עכו היא עיר מעורבת. המדד הסוציאקונומי הינו 4 ויש בה אירועי חירום רבים. חלקם, מאפיינים את כלל הערים בישראל, כגון מוות כתוצאה ממחלות, תאונות דרכים, שריפות אקראיות וכו' וחלק מאירועי החירום מאפיינים ערים ספציפיות: אירועי ירי, מתח ואלימות בין חמולות ומשפחות, מתח בין יהודים וערבים סביב אירועים ביטחוניים וטרגדיות על רקע משפחות מצוקה קשה.

כשהגעתי לשפ"ח עכו, בנובמבר 2006, מיד לאחר מלחמת לבנון השנייה, מקומו של השפ"ח בעיתות חירום היה מינורי ומיצוב השפ"ח בתחום זה היה נמוך. הפסיכולוגים נתפסו כאנשי מקצוע, שאינם פועלים כשהעיר נזקקת להם. עם כניסתי היה חשוב לי להציב את מקומו של השפ"ח במקום משמעותי בשעת חירום, כפי שעולה מתפיסת שפ"ח, וכפי שעולה מן הצורך העירוני. העיר תופסת את השפ"ח כגורם בריאות הנפש והקהילה הזמין והגדול בעיר, וזקוקה לו באירועים שונים.

לצורך כך, השפ"ח השתלב בתוכניות עירוניות של חוסן והוביל את החוסן בחינוך, וכן החל לקיים קשר ותקשורת רציפים עם גורמי רווחה לקראת השתלמויות, תרגילים ולמידה. לאורך מספר שנים היו ארועי חירום מורכבים וקשים שטופלו על ידי השפ"ח ועל ידי הרווחה בתאום אד הוק, בשיתופי פעולה מזדמנים ומתחלפים לפי הארוע.

דפוס התנהלות זה היה יעיל בחלקו, והותיר תהליכים שלמים לא מיושמים, היעדר היערכות בזמן, תהליכי תקשורת חלקיים וצורך " להמציא את הגלגל מחדש" בכל פעם.

אירוע מכונן –

בקיץ 2012, התרחש הפיגוע בבורגס. שלושה נפגעים היו תושבי עכו. שניים נהרגו ואחד נפצע אנושות והועבר אח"כ לארץ לטיפול.

העובדה, שהאירוע היה קשה, מרובה נפגעים במעגלים השונים, ממשפחות הנפגעים ועד לכלל התלמידים במערכת החינוך. אירוע זה כלל סוגיות של רווחה, חינוך, שפ"ח ובטחון (איסוף דגימות DNA לזיהוי חללים, הודעה למשפחות החללים, ניהול הדוברות בעירייה, ניהול הקהילה בעיר שגעה, וליווי המשפחות השכולות...) ולכן חייב עבודה משותפת של השפ"ח, רווחה, בטחון, חינוך ודוברות.

לאחר כשבוע של עבודה מאומצת סיימנו התערבות מורכבת. כחלק מתהליך "מי יציל את המציל" ומעגלי שיח עם האנשים שהשתתפו בהתערבות, עלתה שביעות רצון גבוהה מהתקשורת והתמיכה של הגופים השונים.

מנהלי האגפים ואנוכי העלנו את הרעיון ליצור עבודה מערכתית עירונית מוסדרת לאירועי חירום.

היה חשוב לקדם עבודה מקצועית בחירום, לחזק את הגורמים המקצועיים בעיר ולתת תמיכה, ליהנות מתרומת הפרופסיות השונות, לייעל תפקוד ותהליכים הנובעים ממצבי חירום ומתבצעים לטווח הבינוני והארוך.

השותפים לדרך היו ראש מנהל הרווחה, מנהל תחום חירום ברווחה, ראש מנהל החינוך, סגנית ראש מנהל החינוך, ראש מנהל הביטחון, מנהלת השפ"ח ודובר העירייה.

התהליך

האתגרים המרכזיים היו יצירת שותפות בתקשורת, בהתוויית דרך עבודה מוסכמת, חלוקת משימות, הכרת היכולות, הגבולות והמגבלות של כל גוף. היו אתגרים בדרך. כיוון שבשגרה השפ"ח שייך לחינוך, כניסת הרווחה לתהליך השותפות היה טעון ומעט מתוח. עלתה שאלה למי שייך השפ"ח? - כשבסוף התהליך השפ"ח הגדיר עצמו בהתאם לנהלי החירום כעובד עם הרווחה בסוגיות התערבותיות חירומיות, ועובד בשוטף במקביל למערכת החינוך. קושי נוסף היה ציפיית הרווחה לשותפות מלאה של השפ"ח בהשתלמויות, למרות שצוות השפ"ח מיומן יותר.

לצד זאת קיימנו תרגילים רבים משותפים, פעילות משותפת באירועים מורכבים נוספים כגון מוות בתאונות, אובדן של הורים...

יישמנו בהצלחה את השותפות הזו בקריסת הבניין בעיר העתיקה בפברואר 2014. אירוע זה כלל הרוגים, פצועים, נעדרים, חסרי בית מרובים ששוכנו במלונות, מתח קשה בתוך הקהילה הערבית בעיר סביב הסוגיה שהובילה לפיצוץ, מעגלי פגיעות רבים של ילדים בדרגות קירבה שונות ועוד.

פעילות משותפת באירועים מורכבים נוספים כגון שריפה שפרצה בבניין לאחר הצתה על רקע רומנטי ופגעה במספר רב של משפחות, קריסת התקרה בחניון בתל אביב (2 מההרוגים היו תושבי עכו...) רצח ילד והתאבדות של האם, מוות בתאונות ואובדן של הורים. לצד זאת, קיימנו תרגילים רבים משותפים.

אתגרים לעתיד

אחזקת הקשר ופלטפורמת העבודה שנוצרה, היא המטרה. יש קבוצת וואטצאפ משותפת לראש מנהל הרווחה, ראש מנהל החינוך, ראש מנהל הביטחון ומנהלת השפ"ח, המאפשרת פלטפורמה של תקשורת מיידית לאירועים, העברת מידע וחלוקת עבודה.

ברמה השוטפת, קיים צוות עבודה הנפגש באופן תדיר במקביל לוועדת מל"ח בעירייה. כמו כן, מתקיימות השתלמויות ותרגילים משותפים.

לצד זאת, ישנם מתחים שצצים ועולים מדי פעם סביב ציפיות לא מותאמות, פוקוסים שונים בעבודה המצריכים עבודה תמיידית על הקשר והיחסים, ובהם מושקעת עבודה שוטפת תוך הקפדה על תקשורת פתוחה.

עבודה מערכתית קהילתית של שפ"ח בית ג'ן

בנושא החינוך המיני

בית ג'ן הוא ישוב דרוזי שמרני, שחיים בו בערך 12 אלף תושבים.

1- הרעיון נולד לפני כארבע שנים לאחר ריבוי מקרים של התנהגויות מיניות חריגות בבתי הספר והתנגדות של המערכת להתמודד עם התנהגויות אלו, הנובעת מקושי של המערכת לעשות זאת. המטרה הייתה להעלות את נושא המיניות והפגיעות המיניות לסדר היום הקהילתי, מה שיאפשר לנו לטפל מקצועית יותר בחופשיות, וללא לחצים מצד גורמים בעלי תפיסה שגויה הקשורה לתחום. הכוונה היתה לעבוד בצורה מניעתית מערכתית, בכדי להפחית התנהגויות מיניות חריגות, וכדי למנוע פגיעות מיניות. בנוסף, לאפשר טיפול של אנשי מקצוע בפגיעות הקיימות. ראיתי לנכון, כמנהל שירות פסיכולוגי וכרכז מחוזי בתחום מיניות ומניעת פגיעות, לנצל את הידע שלי בתחום ולהוביל תהליכי שינוי על מנת לעזור למערכת לעצור את ההתנהגויות החריגות הקשורות לתופעה וגם לטפל בה טיפול הולם.

2- הצגתי את האני מאמין שלי בנושא מול צוות השפ"ח עם הערכים המקצועיים והתרבותיים המנחים אותי, חלק מהצוות חשש שאף אחד לא ישתף איתי פעולה ואולי תהיה התנגדות. חלק אחר עודד לפעולה, ואלה היו השותפים שלי מהשפ"ח לאורך כל הפרויקט. פניתי למחלקת החינוך ולמחלקת הרווחה בישוב, היוזמה התקבלה בברכה אך "נתקעה" בשלבים הראשונים שלה, בגלל בירוקרטיה ובגלל דברים הקשורים לראיה התרבותית ולפחד התרבותי לגעת בנושא, למרות שהיו קולות מתוך מחלקת הרווחה המעודדים את פתיחת הנושא, במיוחד העו"ס לחוק נוער. פניתי למנהל החינוך הבלתי פורמלי, ושם היוזמה התקבלה בברכה. הקמנו צוות קטן, שכלל כמה פסיכולוגים כנציגי השפ"ח, מנהל החינוך הבלתי פורמלי וראש יחידת הנוער במתנ"ס, במטרה לחפש שותפים ולגבש יחד דרך לביצוע היוזמה. במקביל, התחלנו להבנות סקר, שמטרתו לבדוק עד כמה קיימת מודעות לנושא, האם קיים צורך לדבר על הנושא, ובאיזו דרך לעשות זאת. סקר שפרסמנו באתר אינטרנט מקומי היווה נקודת מפנה מעודדת. הממצאים העידו על צורך יישובי בהמשך היוזמה. קיימנו הרצאה על הממצאים וממדי התופעה מול אנשי מפתח בישוב, שכללו את ראש המועצה, מנהלי בתי הספר, ראשי ועדי ההורים, יועצים, רופאים, אחיות טיפת חלב ואנשי דת. הדיון היה סוער, לאחר הצגת הסקר, היו קולות בעד ונגד. מפתיע ומעודד היה הקול של אנשי הדת ושל ראש המועצה, (הגורמים שמהם חששנו שיעצרו את היוזמה). בסוף הדיון, התקבלה החלטה של רוב המשתתפים במפגש להקים צוות היגוי יישובי לצורך דיון יותר מעמיק בנושא, שימליץ לראש המועצה, על המשך תכנון וביצוע היוזמה בהובלת השירות הפסיכולוגי כגורם מקצועי ומייעץ. הצוות כלל עשרה אנשים בעלי יכולת השפעה וראיה מקצועית רחבה.

3- הדיונים נמשכו בערך כשלושה חודשים על בסיס שבועי, במהלך תקופה זו, הצוות תכנן ובדק אפשרויות לקידום הנושא. תפקידינו כפסיכולוגים בתוך הצוות היה לאגד ולאסוף את הדיונים בין בעלי המקצוע השונים בכל פעם מחדש, להזרים לצוות חומרים מקצועיים ומחקריים, בכדי לגבש דרכי פעולה מתוך ראיה מקצועית של העניין.

4- קיימנו יום עיון יישובי המיועד לאנשי חינוך, אנשי בריאות, אנשי דת, ועד הורים, ואנשי מפתח ביישוב. ומשם התחילה באופן ממוקד כניסה לחט"ב בנושא, בגלל ריבוי המקרים והקושי של מערכת בית הספר להתמודד עם התופעה. ההתערבות הייתה בשלושה מישורים במקביל: עבודה עם מורים, הורים וילדים, תוך כדי ניצול של ימי שיא במערכת החינוך כמו "שבוע נגד אלימות מינית" ו"שבוע גלישה בטוחה".

"ליאו הצב" – התערבות פרואקטיבית ומניעתית בהסתגלות לכיתה א'

בשנה"ל הקודמת, זיהינו עלייה בקשיי הסתגלות הילדים לכיתה א'. צוות הפסיכולוגים של מחלקת היסודיים התכנס במהלך יומיים ע"מ לחשוב ולייצר התערבות קצרת מועד שתביא רוח פרואקטיבית ומניעתית.

כך, צוות הפסיכולוגים יצר חמישה רעיונות ולאחר דיון נוסף, נבחרה ההתערבות הזו. סוכם, שהצוות ייקח תפקיד פעיל ומוביל בביצוע ההתערבות. נכנסו ל-88 כיתות א' שנפתחו בשנה"ל הנוכחית בממלכתי, כולל 4 כיתות ל"ל. ההתערבות חייבה כניסה לכל כיתה פעמיים בהפרש של שבוע, ונעשתה כשבוע אחרי תחילת שנה"ל.

ההתערבות נעשתה בהסכמה מלאה של הפיקוח הכללי והפיקוח על היעוץ של משרד החינוך, כמו כן בתמיכה מלאה של אגף חינוך היסודי במינהל החינוך.

נעשה מפגש שיתוף לכלל המנהלים ביום היערכות לפני תחילת השנה, ומפגש דומה עם כלל היועצות של בתי הספר.

ההתערבות מבוססת על עקרונות הבובותרפיה ומאפשרת לקיים עם הילדים שיח עם תוכן רגשי. ההתערבות מהווה מודלינג חי למחנכת הכיתה וליועצת השכבה.

קבענו את עקרונות ההתערבות ועשינו סימולציות כדי להתנסות. החלטנו שכל פסיכולוג יעשה את ההתערבות בדרך שהכי מתאימה לו.

היו מי שנכנסו לבדם ומי שעשו ב-co. קיימנו מפגש ביניים בין הכניסה הראשונה לכיתה לזו השנייה, על מנת להתייעץ ולשתף בחוויה.

ההתערבות הייתה מאוד מוצלחת, הן ברמה של הילדים והצוותים, והן לצוות הפסיכולוגים שגילה מוטיבציה גבוהה מאוד והתלהבות יוצאת מן הכלל.

כיום, ביוזמת הצוות, אנחנו עומדים מול שני אתגרי המשך:

1. העברת שאלון הסתגלות לבחינת השפעת ההתערבות – ייעשה בשכונה אחת הכוללת 7 בתי ספר.
2. ביצוע ההתערבות בגני חובה במטרה לאפשר רצף ממשי לילדים דרך ההתערבות הבובה כחפץ מעבר – ייעשה בשכונה אחת.

פרויקט "קדימה" - שפ"ח ירושלים-

מציגה: תמי לי

ס.מנהלת שפ"ח ירושלים

מה היו נקודות המפנה המרכזיות בתהליך העבודה?

1. מינוי שלי כרכזת הגיל הרך בשפ"ח וכך התאפשרה יצירת שותפות של אמון רב מקצועי על כל השותפים (השקעת זמן ומשאבי שפ"ח בתהליך)
2. קיום וועדות עירוניות משותפות ומוסדרות תחת הגג של מינהל החינוך והייעוץ הארגוני.
3. מציאת הדרך בה השפ"ח, דל התקנים וללא שפ"ם, יכול להתמקד במקרי קיצון אלה מתוך תקניו, מבלי לפגוע בעבודה השוטפת (עיריית ירושלים מעסיקה ארבעה חצאי משרות של מתמחים צעירים לשחרור הוותיקים לעבודה ממוקדת 12) והסכמת העירייה על נתיב העסקה זה.
4. עבודה מתכללת עם הגורמים העירוניים שמנהלים את הפרויקט כולל שותפות ביחד עם היעצת הבכירה בבחירת הצוות הפרא-רפואי וקשר קבוע עם הגורמים.
5. יצירת קבוצת הדרכה קבועה עם מומחית בכירה בשפ"ח לעבודת עם הורים ברוח גישת "אייכה".
6. הפניות של מקרים מהפיקוח הגנים והשפ"ח אל הוועדות העירוניות לשם כניסה לפרויקט "קדימה"

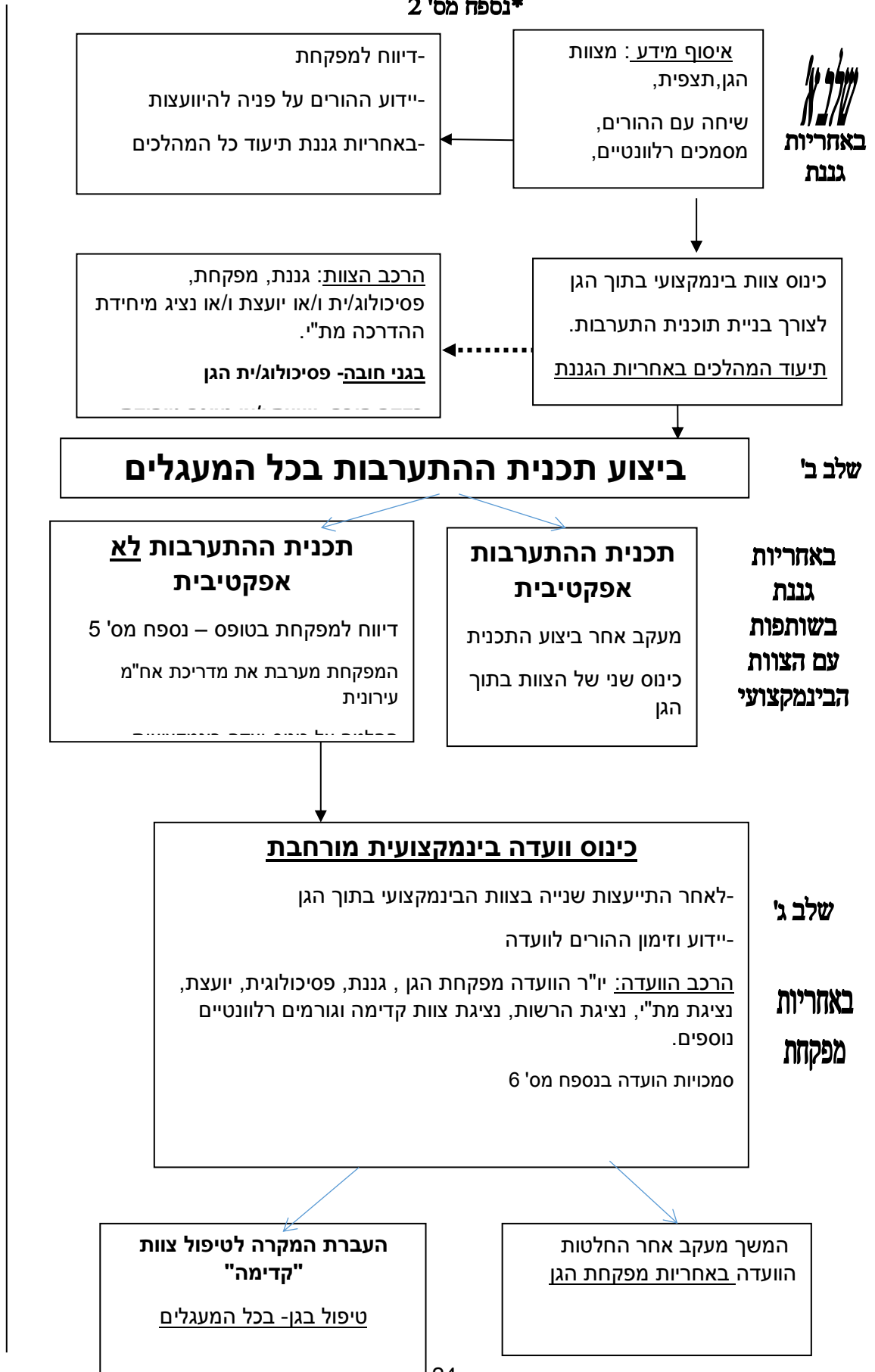
איפה אנחנו עומדים היום, ומה המטרות לעתיד?

אנחנו כבר מספר חודשים בתכנית. ישנם דיווחים ראשונים על רגיעה בחלק מהגנים ודיווח הממונה על אגף גני הילדים על הפחתת תלונות הורים משמעותית. יש עוד עבודה על גיוס סייעות שטרם נעשתה על ידי העירייה. גיוס מרפאה בעיסוק חדשה (נוסף לשתי מרפאות באמנות ומנתחת התנהגות אחת). תרשים הזרימה הראשוני רק החל בהטמעה והוועדה המקצועית בתחילת הדרך נתנה הרבה "הנחות" למקדימים להגיע באופן טבעי, כעת, חשוב להתחיל להקפיד עליו יותר. הפסיכולוגיות מדווחות על מגוון ילדים מאד מתקשים, חלקם ב"טרום חובה" וחלקם ב"חובה". עד כה הופנו רק בנים לתכנית ורובם מגיבים טוב מאד לכניסתה. רכזת הגיל הרך וההדרכה

צעדי הטיפול וההתערבות במקרים של התנהגויות לא מותאמות ותוקפניות בגן הילדים

התנהגות חמורה- ע"פ הקריטריונים בחוזר מנכ"ל תשע"ה / 8 (ב)
*נספח מס' 2

משך זמן
תוכנית
ההתערבות
בשלבים א' ב'
כ-3-2
חודשים

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
שרות פסיכולוגי ייעוצי

כנס שפ"י ארצי למנהלי שפ"חים - 2018 בהובלת מחוז צפון

משולחן הפורומים ותחומי הפעילות באגף פסיכולוגיה

אדר תשע"ח – פברואר 2018

מעלות תרשיחא

לכל באי כנס המנהלים ברכה ושלווה,

מוגשת לכם בזאת אסופה של תקצירי עבודת פורומים, צוותים ורכזים באגף פסיכולוגיה בשפ"י בתחומים השונים.

כנס המנהלים השנתי בניצוח והובלה של מחוז הצפון, עוסק ב DNA של הפסיכולוגיה החינוכית ומוקדש כולו לתוכנית האסטרטגית של אגף פסיכולוגיה לקידום פסיכולוגיה חינוכית משפיעה מערכתית. המפגש הזה מספק עבורנו הזדמנות להתבוננות אירגונית על היריעה הרחבה של העשייה בתחומים הרבים והמגוונים של עבודת הפסיכולוגיה החינוכית.

ד"ר חוה פרידמן ואני, יחד עם כל חברי מטה אגף פסיכולוגיה, מודים ומוקירים עד מאד את פועלם של עשרות הרכזות והרכזים, חברות וחברי הפורומים והצוותים אשר משקיעים מזמנם וממרחם, בשילוב מופלא של מסירות, מקצועיות ותשוקה לקידום ופיתוח הפסיכולוגיה החינוכית, ולוקחים חלק ביצירת הפסיפס המרשים של העשייה האירגונית.

המניפה הנפרשת לעיניכם בעמודים הבאים, מהווה עבור כולנו מקור של השראה ושל גאווה אירגונית .

אביטל טהרלב

סגנית מנהלת אגף פסיכולוגיה בשפ"י

הפורום המקצועי לדיאגנוסטיקה, אבחון לקויות למידה והפרעות קשב

חברי הפורום

יו"ר הפורום - צבי יערי
מחוז צפון- נועה שוורצפוקס, אורנה וייס
מחוז חיפה - שרון פילובסקי, כמיל נג'אר
מחוז מרכז- חמוטל דברת-איתן
מחוז ת"א - ניצן גולדשמיט, מירה ברמה, דרורית תמרי
מחוז דרום - שועא כהן, ענת נרובאי
מחוז ירושלים - סמדר ספיר יוגב, סנדרה קצור

תחומי עבודת הפורום: פסיכו-דיאגנוסטיקה, לקויות הלמידה והפרעת קשב.

הנחות יסוד:

- ✓ כל פעולה דיאגנוסטית היא בגדר התערבות. הערכה פסיכולוגית מתייחסת למכלול הווייתו של הילד ולעולמו הפנימי בהקשר של המעטפת האנושית שלו (הורים, מורים, חברה).
- ✓ העיסוק הפסיכולוגי בלקויות למידה ובהפרעות קשב נעשה מתוך עמדה פרטנית ומערכתית.
- הפורום פועל בכפוף למדיניות אגף פסיכולוגיה בשפ"י ובשיתוף עם אגף לקויי למידה והפרעת קשב.

פעילות הפורום במישור הארצי:

- ✓ זיהוי צרכי שדה, גיבוש מדיניות בתחום והטמעתה, בכפוף למדיניות אגף פסיכולוגיה.
- ✓ עבודה בשותפות עם אגף לקויות למידה בנושאי מדיניות בכלל ובאשר לעבודת השפ"חים בתחום, בפרט. קידום שיתופים עם מפקחות/ים מדריכות/ים רכזי לקויות למידה והייעוץ החינוכי.
- ✓ עדכון הידע המקצועי בתחומי האבחון השונים. פיתוח, הרחבה והעמקה של הידע הקיים והטמעתו במרחב הארצי ובמחוזות.
- ✓ שותפות בפיתוח מסלולי הכשרה בתחום האבחון הפסיכולוגי חינוכי, אבחון קשב, אבחון לקויות למידה וכן בנית קורסים להעמקה ולהרחבה של הידע בתחום האבחון למומחים ומדריכים, בשיתוף עם וועדת הוראה ורכזי הפיתוח המקצועי.
- ✓ הטמעת כלי הערכה בתחום הפסיכו-דיאגנוסטי בכלל ואבחון לקויות למידה וקשב בפרט, בהסתמך על ידע עדכני חדש וניסיון קליני.
- ✓ סטנדרטיזציה של השימוש בכלי אבחון במישור הארצי, פיתוח והטמעת פורמט אבחון אחיד.
- ✓ התייחסות לממד הרגשי והחברתי בקרב ילדים לקויי למידה ולקויי קשב.

פעילות הפורום במישור המחוזי:

- ✓ קשר של הרכז המחוזי עם הפסיכולוג המחוזי לצורך איתור יעדים מחוזיים בתחום, זיהוי צרכים מקצועיים בשירותים הפסיכולוגיים חינוכיים וגיבוש תכנית עבודה בהתאם.
- ✓ בחלק מהמחוזות מתקיים פורום דיאגנוסטיקה אותו מנהלים חברי הפורום ונציגי המחוז בפורום הארצי.
- ✓ ארגון וליווי עבודת וועדות ההתאמה בכל מחוז בשיתוף עם הייעוץ והפיקוח.
- ✓ ליווי מקצועי בתהליך האיתור והאישור לזכאים לאבחוני מלגות.
- ✓ שיתופי פעולה עם מפקחי המחוז בתחום לקויות למידה בעיצוב המדיניות בתחום האבחון והטיפול בילדים לקויי למידה וקשב.
- ✓ ארגון ימי למידה למדריכים ולפסיכולוגים.

בימים אלה שותף הפורום לדיונים המתנהלים במטה שפ"י בהובלה של אגף לקויות למידה והפרעות קשב בנוגע למדיניות משרד החינוך בנוגע לטיפול בתלמידים לקויי למידה כחלק מהתוכנית "**מלקויות ללמידה**". מדובר במדיניות כוללת, השמה דגש על תהליכים פדגוגיים מתמשכים לרשותם של תלמידים עם לקויות למידה. התפיסה הדינמית - אקולוגית בנוגע לצרכיו של הילד לקוי הלמידה המנחה את עבודתם של הפסיכולוגים החינוכיים מתחברת היטב למדיניות זו.

התוכנית "מלקויות ללמידה"

הילה חיון, רכזת ארצית של התוכנית "מלקויות ללמידה"

התוכנית החדשה "**מלקויות ללמידה**", בהובלה של אגף לקויות למידה והפרעות קשב בשפ"י, החלה לפעול בשנה הנוכחית בחמש עשרה רשויות מובילות*. התוכנית נותנת מענה טיפולי מערכתי כוללני לתלמידים בעלי לקויות למידה והפרעת קשב. בתוכנית מושם דגש על מעבר מהתאמות בדרכי ההבחנות להתאמות בדרכי ההוראה והלמידה. היא כוללת הכשרת צוותי חינוך, ומתן מענה ארוך טווח, מעמיק ומתאים עבור התלמידים המתקשים בלמידה. התוכנית פועלת ברוח ה-RTI, והיא כוללת תהליכי הערכה, בקרה ומעקב אחר התלמידים המתקשים, מתן טיפול לימודי ורגשי אינטנסיבי, ובסופו של התהליך פיקוח ובקרה על תהליכי האבחון שיבוצעו באופן סטנדרטי במרכזי "מלקויות ללמידה" שנמצאים בשפ"חיים עצמם.

מנהל השפ"ח, ולעיתים גם רכז התוכנית בשפ"ח, שותפים לדיונים בוועדות ההיגוי הרשותיות העוסקות בפיתוח, מעקב והטמעת התוכנית ברשות. בנוסף, הוקמו מרכזי "מלקויות ללמידה" בשפ"חיים בהם פועלת התוכנית. המרכזים נותנים כבר השנה מענה רגשי מערכתי לתלמידים ובתי הספר, במסגרת של תוכניות התערבויות מערכתיות בית ספריות או של קבוצות רגשיות. בהמשך, יורחבו המרכזים ויינתן גם מענה אבחוני לתלמידים שקיבלו התערבות פדגוגית ארוכת טווח, ועדיין ימשיכו לגלות קשיים ניכרים. הפסיכולוגים הנותנים שירות פסיכולוגי בחטיבות הביניים, מהווים גורם מייעץ לבית הספר בכל הנוגע למדיניות הכללתם של התלמידים עם לקויות הלמידה, שותפים בצוות הרב-מקצועי ואף פעילים בהכשרת הצוותים החינוכיים.

*אילת, שדרות, רהט, בית-שמש, מודיעין, נתניה, הוד השרון, רעננה, אור עקיבא, קריית ביאליק, קריית מוצקין, כפר קרע, נצרת, ירכא ומעלות תרשיחא.

פורום פסיכותרפיה - הפורום לקידום המרחב הטיפולי בשפ"ח

חברי הפורום

יו"ר הפורום - ד"ר יעקב יבלון
פסיכולוגית מחוזית מלווה - ד"ר דניאלה פלד
מחוז חיפה - ענבל שיין שדמי
מחוז מרכז - חמדה קורץ
מחוז ת"א - אורית זלמן סימפסון
מחוז דרום - יזהר שער
מחוז ירושלים - טלי טרגר
חברות בפורום- אפי דרור, ליקה חציר

מטרות:

פיתוח זהותו המקצועית של הפסיכולוג החינוכי כאיש טיפול תוך ביסוס, הרחבה, העמקת הידע וקידום החשיבה והעשייה הטיפולית.

הנחות יסוד:

- ✓ פסיכותרפיה בפרט, החשיבה והשפה הטיפולית בכלל, הינם מרכיב מרכזי בזהותו של הפסיכולוג ובמכלול תפקידיו במערכת החינוכית והקהילתית.
- ✓ לידע ולהתמקצעות של הפסיכולוג בפסיכותרפיה ערך רב המקרין על מכלול עבודתו ורלוונטי לגיבוש הבנה ועמדה מקצועית לכל תחומי העבודה הפסיכולוגית.
- ✓ הפסיכותרפיה כרוכה ומשולבת בפסיכו דיאגנוסטיקה ובעבודה המערכתית בעבודתו של הפסיכולוג החינוכי.

על סדר היום:

- ✓ הגדרה מחודשת של מיקום תחום הפסיכותרפיה במבנה הארגוני ברמה הארצית, המחוזית וברמת תחנת השפ"ח, כך שתשקף את משקלה בזהותו של הפסיכולוג ברמת הפרט וברמת הארגון ברמותיו השונות. שינוי מבני זה יאפשר ויזמן ביסוס התחום ואינטגרציה מלאה יותר עם משימות הפסיכולוגיה החינוכית.
- ✓ הגדרת יעדים, הכוונה והצעות למסגרות למידה והכשרה לפסיכולוגים ברמת הפסיכולוג, השפ"ח, המחוז וברמה ארצית, שיובילו ויתנו ביטוי למרכזיות התחום בזהות המקצועית של הפסיכולוג החינוכי.
- ✓ קביעת נהלים המגדירים ומלווים את העיסוק בפסיכותרפיה וביסוסם ברמות השונות של הארגון, אשר יכוונו, יאפשרו ויעודדו את כל רמות הארגון לעסוק בפסיכותרפיה באופן מעמיק ומקצועי ויגדירו עבור הפסיכולוג כלים לניהול המרחב הטיפולי של חדר הטיפולים, כמו גם במרחבים שמחוץ לחדר הטיפולים.

הפורום המערכתי

חברי הפורום

- י"ר הפורום - היאת צפניה
- מחוז צפון- אלון נוימן
- מחוז חיפה - אילן קופל
- מחוז ת"א - איריס נמדרי וינבאום
- מחוז דרום - נתלי בן שלמה
- מחוז ירושלים – אפרת אלימלך

מטרות הפורום:

פיתוח החשיבה, הפרקטיקה וההכשרה המערכתית, כחלק מתפיסת תפקיד הפסיכולוג החינוכי והשפ"ח, וברוח התוכנית האסטרטגית. זאת ייעשה תוך שיתופי פעולה עם גורמים מקצועיים נוספים במחוזות ובאגף פסיכולוגיה, בהתאם למשימות השונות שעל סדר היום.

פעולות פיתוח מקצועי בתחום המערכתי:

- ✓ עדכון הקורס הבסיסי בהתאם לחידושים בתחום, ובסנכרון עם התוכנית האסטרטגית, בעזרת שיח רב מקצועי הכולל את מרצי המדרשה וגורמים מקצועיים נוספים.
- ✓ פיתוח קורס מערכתי מתקדם, תוך חשיבה עתידית על פיתוח מסלול מערכתי רחב ומודולרי במסגרת הלימודים במדרשה.

הטמעת התחום המערכתי בעבודת השפ"ח ברמת המחוז וברמת הארגון:

- ✓ למידה תיאורטית ופיתוח פרקטיקות עבודה מערכתיות בשפ"חים.
- ✓ יוזמה ו/או שותפות בפיתוח והנחיה בימי עיון מחוזיים וארציים, סדנאות, כנסים והרצאות.
- ✓ פיתוח מערכתי מחוזי בהתאם לצורכי המחוז. הקמה והובלה של פורומים מערכתיים או שותפות בצוותי חשיבה מחוזיים העוסקים באבחון צרכים, פיתוח והטמעת הידע ומשימות ייעודיות כגון: פיתוח מודל עבודה של יעוץ מערכתי למנהלי שפ"חים בהטמעת התוכנית האסטרטגית והשתלמויות/הדרכות מותאמות לצורכי השפ"חים.
- ✓ שותפות בצוותי משימה ועבודה משותפת עם בעלי תפקידים באגף פסיכולוגיה: צוות ילדים בסיכון, צוותי פיתוח בתכנית האסטרטגית הכוללים פיתוח מקצועי בהיבט של מנהלי שפ"חים ועבודת השפ"ח עם רשויות מקומיות, צוות פיתוח רציונל הכשרה ליום עיון למדריכים, פגישות עבודה עם נציגי המטה והפיתוח המקצועי ובעלי תפקידים נוספים בארגון.

מטה גיל רך

חברות המטה

יו"ר המטה לגיל הרך - אביטל טהרלב
אילת נוי
מיכל אנגלרט
ד"ר אידה נולמן
ד"ר צביה אהרון

מטה גיל רך הוקם בתחילת שנה"ל תשע"ז, כמהלך אסטרטגי לקידום מדיניות, שותפויות, פיתוח מקצועי ומענים מקצועיים פסיכולוגיים מיטביים לילדים, להורים ולצוותי חינוך מגיל 3 שנים ברמת המטה, המחוזות והשפ"חים.

מטרות מטה גיל רך:

1. מיצוב תחום הגיל הרך באגף פסיכולוגיה בהיבטי המדיניות והפיתוח המקצועי.
2. קידום שותפויות ברמת מטה עם גורמים מהמשרד (הפיקוח הקדם יסודי, הייעוץ לגיל הרך ועוד) ומחוצה לו (משרדי ממשלה אחרים, ועדות בין משרדיות ועוד).
3. סנכרון העבודה עם הפורום לגיל הרך אשר מקדם את השותפויות ברמה המחוזית ובמבנים הארגוניים בשפ"חים, ואת הלמידה מהמחוזות.
4. קידום עבודת שפ"חים בתחום, באמצעות פיתוח מקצועי תוך עדכון, למידה והעמקה הן בשדה ההכשרה והן של המדריכים.

על סדר היום:

- ✓ זיהוי מטרות משותפות עם הייעוץ החינוכי בשפ"י ועם הפיקוח בגיל הרך וקידומן.
- ✓ גיבוש תפיסה ועקרונות עבודה למתן שרות פסיכולוגי חינוכי כמענה לגנים עם בעיות התנהגות, בשיתוף הרכזת הארצית בתחום של צמצום אלימות.
- ✓ התוויית מדיניות תוך דיאלוג עם אגף קדם יסודי בסוגיות של מעברים, מוכנות, והישארות בגן.
- ✓ חקר מודלים שונים של ממשקים בין עבודת השפ"ח למג"ר (מרכז גיל רך) היישובי.
- ✓ למידת עמיתים של פסיכולוגים משפ"חים מוכרים להתמחות התפתחותית.
- ✓ הנגשת "מבטים" המחודש והגדרת הרלוונטיות של הכלי לפסיכולוג הגן.
- ✓ קידום תכנית התקשרות הורים והתקשרות גן כתוכנית הדגל של אגף פסיכולוגיה בתחום.

פורום הגיל הרך

חברות הפורום

י"ר הפורום – מיכל אנגלרט
מחוז צפון- אילת נוי
מחוז חיפה - צביה אהרון
מחוז מרכז- דורית רוזה
מחוז ת"א - מיכל חרל"פ קציר
מחוז דרום - מיכל אנגלרט
מחוז ירושלים - יהודית דרימן,
החברה הערבית – רנדה ותד
חברת פורום- נאדין קפלן

מטרות הפורום:

קידום עבודת השירותים הפסיכולוגיים- חינוכיים בגיל הרך במחוזות, תוך זיקה ותרומה למטה הגיל הרך, עדכון ידע בתחום ושימוש כתובת משמעותית לשפ"חים.

על סדר היום:

1. קידום תפיסת עבודת השפ"חים בגיל הרך בגילאי: 3 עד 6 שנים בהתאם למדיניות המטה. עבודה מול מנהלי שפ"ח/רכזי גיל רך, להנכחה מקצועית של השפ"ח בגיל הרך.
2. התמקצעות במחוז ובשפ"ח: קידום ידע ותחומי תוכן באמצעות הכשרות מחוזיות, התמקצעות בהדרכה בגיל הרך, הרחבת הידע ההתפתחותי לכל הפסיכולוגים, בשותפות עם הרכזות המחוזיות של הפיתוח המקצועי.
3. קידום שותפויות מחוזיות ויישוביות עם בעלי תפקידים שונים: פיקוח, ייעוץ, מתי"א וכו'. חלוקת תפקידים במחוז וביישוב תוך התייחסות למשאבים ולכוחות בשטח. השתתפות בוועדות היגוי, בוועדות יישוביות ובהפעלתן של תכניות לאומיות.
4. "להיכנס לארגז החול- קידום מענים משמעותיים לטיפול בילדים עם קשיי ויסות והתנהגות"- הכרת מענים ופרויקטים בתחום ועידוד יישום בשטח ברמת המחוז והשפ"ח. קידום הפעלת תכנית התקשר"ות הורים והתקשר"ות גן במחוזות כתוכנית הדגל של אגף פסיכולוגיה בתחום.
5. קידום נושא המעברים (מהמעון לגן ומהגן לכיתה א') ובחינת סוגית דחיית המעבר לכיתה א'.
6. שותפות בעבודת "מטה לגיל הרך של אגף פסיכולוגיה", יישום המדיניות ברמת המחוזות וחיבור בין השטח לבין המטה.

פורום הכשרה והדרכה

חברות הפורום

יו"ר הפורום -	רית בנבניסטי רייטר
מחוז צפון-	מיכל מורן
מחוז חיפה -	סיגל אימבר, ציפי מזרחי
מחוז מרכז-	ליאורה גישרי
מחוז ת"א -	דפנה רענן כהן
מחוז דרום -	יעל אברהם
מחוז ירושלים -	תמי לי

מטרות הפורום:

פיתוח והובלת תהליכי הכשרת הפסיכולוג החינוכי לאורך כל שלבי ההתפתחות המקצועית, תוך מיפוי צורכי ההכשרה במבט ארצי, ופיתוח מענים לצרכים אלו. בשנתיים האחרונות ההתמקדות היא בפיתוח תחום ההדרכה.

על סדר היום:

- ✓ פיתוח תחום ההדרכה כתהליך משלים לשינוי בדרישות ההתמחות ולשם כך, פיתוח קריטריונים מקצועיים למסלול ההסמכה להדרכה, קריטריונים לעדכון ידע מדריך, והגדרת תהליכי עדכון ההכשרה למדריכים שסיימו את תהליך ההסמכה.
- ✓ מתן מענה לתהליכי הכשרת מתמחים ומדריכים בשפ"חים קטנים, בהם ישנו מספר מצומצם של מתמחים ומדריכים או שפ"חים שאינם מוכרים להתמחות.
- ✓ פיתוח השותפות לקידום ההדרכה של הוועדה המקצועית, מנהלת הפיתוח המקצועי והמדרשה ופורום ההכשרה בהובלת אגף פסיכולוגיה בשפ"ח.

יעדי פיתוח ההדרכה:

- ✓ הגדרת תנאים להתחלת תהליך ההסמכה.
- ✓ הגדרת דרישות לימוד לאורך כל תהליך ההכשרה.
- ✓ דרישות סיום הסמכה להדרכה.
- ✓ עדכוני ידע מדריכים מוסמכים.
- ✓ כשירות למתן הדרכה על הדרכה.
- ✓ מדריכים חיצוניים.
- ✓ הגדרת מבני הכשרה ולמידה אזוריים, שיתנו מענה להחלת תהליכי התמחות והסמכת מדריכים באזורים בהם ישנם בעיקר שפ"חים קטנים.

בנוסף על כך ובמסגרת התכנון האסטרטגי, הוקם צוות, שעוסק בפיתוח המקצועי של מנהלי שפ"חים. לאחר מיפוי צורכי ההכשרה והמיומנויות השונות הנדרשות ממנהל שפ"ח, נוסח נייר עמדה המציע נושאי הכשרה והתמקצעות עבור המנהל, ומבנים בארגון שיתמכו ויחילו הכשרה זו.

פיתוח מקצועי ומדרשה

חברות הצוות

מנהלת ארצית - אסתי מאיר קעטבי	
מחוז צפון- עדה שנפלד	
מחוז חיפה - מיכל שמש	
מחוז מרכז- ירדנה לוי	
מחוז ת"א - דפנה רענן כהן	
מחוז דרום - ולריה מטיחס	
מחוז ירושלים - מילכה הדר	

מטרות:

פיתוח וקידום ההכשרה של הפסיכולוגים החינוכיים משלב לימודי התואר השני, דרך ההתמחות בפסיכולוגיה חינוכית, התמחות בהדרכה בפסיכולוגיה חינוכית והכשרת מנהלי שפ"חים בשותפות עם המטה ועם הפורומים המקצועיים של אגף פסיכולוגיה בשפ"י.

הצוות מוביל כיום מהלך של תכלול הפיתוח המקצועי של ההכשרה של הפסיכולוג החינוכי. במהלך זה נלקחים בחשבון היבטים ארציים ומחוזיים של הכשרות שמתקיימות הן במסגרת המדרשה ושלוחותיה והן במסגרות מחוץ למדרשה, כמו גם אפיונים של מרכז ופריפריה, התייחסות לתחומי ליבה ולתחומי העמקה, לשינויים חברתיים וטכנולוגיים ולרוב תרבותיות.

על סדר היום ברמה הארצית:

- ✓ עדכון קורסי החובה במדרשה הן ברמת התוכן והן ברמת דרכי ההוראה. שיפור ההנגשה של ההכשרה באמצעות הקמת מבני הכשרה אזוריים והכנסת שימוש באמצעים טכנולוגיים.
- ✓ שותפות בקידום מהלכים ארציים: התכנית האסטרטגית לפסיכולוגיה חינוכית מערכתית משפיעה, פיתוח תחום ההדרכה, פיתוח ההכשרה של מנהלי השפ"חים, תכנית ההשלמה, ילדים בסיכון ועוד.

ברמה המחוזית:

רכוזות הפיתוח המקצועי והמדרשה פועלות ב- 6 מחוזות ברחבי הארץ. הן בעלות תפקיד מרכזי בצוות הפיתוח המקצועי המחוזי בהובלת הפסיכולוג המחוזי. צוות זה עוסק בתכנון ותפעול של ההכשרה על פי הצרכים במחוז. תחומי הפעילות כוללים: כנסים, ימי עיון, וקורסים בשלוחה המחוזית של המדרשה ללימודים מתקדמים בפסיכולוגיה חינוכית.

תכנית ההשלמה לפסיכולוגיה חינוכית

המדרשה ללימודים מתקדמים בפסיכולוגיה חינוכית

רכזת התכנית - איה גיא

תכנית ההשלמה נהגתה ויצאה לפועל ע"י הנהלת אגף פסיכולוגיה בשפ"י והצוות המלווה את התכנית, במטרה להבטיח רף כניסה גבוה לפסיכולוגיה חינוכית לבוגרי הכשרה אקדמית לא יישומית.

מטרת התכנית: הכשרת פסיכולוגים בוגרי מגמות לא יישומיות לתואר שני, המתאימים ביותר לעבודה כפסיכולוגים חינוכיים, להיכנס למסלול ההתמחות לפסיכולוגיה חינוכית.

מהי מגמה יישומית?

מגמה לתואר שני שהלימודים בה עונים על 3 קריטריונים:

1. נלמדים קורסים שנתיים של תהליכי התערבות פסיכולוגית טיפולית/ייעוצית-פרטנית ופסיכו-דיאגנוסטיקה של הפרט
 2. מגמה בה עושים פרקטיקום שנתי בתחומים הנ"ל. הפרקטיקום חייב לכלול התערבות טיפולית פרטנית לאורך זמן והתנסות אבחונית פרטנית.
 3. מגמה בה הפרקטיקום מלווה בקורס אקדמי שנתי. מחוייבים בלמידה בתכנית כולה, גם לומדים שעשו פרקטיקום או קורס בתחום אחד מהנ"ל. לא יינתנו פטורים לקורסים.
- סיום התכנית בהצלחה מאפשר ללומדים בה רכישת הידע והכלים הראשוניים הנדרשים לעבודה כפסיכולוג חינוכי, "יישור קו" והשוואת מעמדם המקצועי לזה של בוגרי מגמות יישומיות שאינן חינוכית ו/או קלינית של הילד. כל בוגרי מגמות אלו חייבים בשנת הסבה לפני שהם יכולים להירשם להתמחות חינוכית.

יישום התכנית

- ✓ החל מ 1.1.2015 יכולים להגיש מועמדות לעבודה בשירות פסיכולוגי חינוכי (שפ"ח) אך ורק מסיימי/לומדי תואר שני בפסיכולוגיה ממגמות יישומיות מהארץ ומחו"ל, המוכרות על ידי המל"ג ומאפשרות רישום בפנקס הפסיכולוגים, זאת על פי תקנת משרד הפנים.
- ✓ בבית הספר לחינוך, באוניברסיטה העברית בירושלים נפתחת מדי שנה תכנית השלמה עבור מסיימי/ לומדי תואר שני ממגמות לא יישומיות (המאפשר לבוגריהם רישום בפנקס הפסיכולוגים), שנמצאים כמתאימים ומעוניינים לעבוד בשדה הפסיכולוגיה החינוכית.

הלימודים בתכנית הנם תנאי סף להגשת מועמדות לעבודה בשירות פסיכולוגי חינוכי. בוגרי התכנית יהיו רשאים לגשת למכרזים בשירותים הפסיכולוגיים החינוכיים ברשויות, לאחר שעמדו

בדרישות התכנית וסיימו אותה בהצלחה.

תכנית הלימודים כוללת: 4 קורסים שנתיים בהיקף 56 שעות כל אחד :

יסודות בפסיכותרפיה ופסיכו-דיאגנוסטיקה,

מבוא לפסיכולוגיה חינוכית מערכתית וקורס מלווה עבודה מעשית.

פרקטיקום - יום עבודה מעשית בשפ"ח בהיקף של 30 ימים לפחות.

משך התוכנית:

יומיים בשבוע במהלך שנת לימודים אקדמית - יום לימודים תיאורטיים ויום התנסות מעשית של 6 שעות בליווי הדרכה בשירותים פסיכולוגיים חינוכיים נבחרים.

מקום הלימודים:

מתקיים בשתי שלוחות - באוניברסיטה העברית בירושלים ובחיפה.

תחילת הלימודים:

שבוע לאחר פתיחת שנת הלימודים האקדמית.

ימי הלימוד:

ירושלים - יום חמישי, חיפה: יום רביעי . העבודה המעשית - יום נוסף עפ"י תיאום.

מועד פתיחת הגשת מועמדות:

1 פברואר 2018 , מועד סיום הגשת מועמדות: 30.5.18

עלות התכנית:

12,000 ₪. דמי טיפול והרשמה: 300 ₪.

מסלול פסיכותרפיה ללימודי תעודה

המדרשה ללימודים מתקדמים בפסיכולוגיה חינוכית

רכזת המסלול- זהר חייקין.

מטרת המסלול להעמיק את הידע וההבנה בנפש האדם. הלמידה במסלול מעניקה הכשרה מעמיקה בתחום הטיפול הפסיכולוגי האינדיבידואלי, תוך השפעה על מכלול עבודתו של הפסיכולוג החינוכי בזירות עבודתו השונות (עם הורים, גורמי וצוותי חינוך, בדיוני וועדות וכדו'). הלימודים במסלול תורמים גם לפיתוח יכולות ההדרכה והבנת תפקידו של המדריך כלפי המודרך, וליכולתו להכין את המודרך לקראת ההתמחות וכתובת מקרה קליני.

המסלול לפסיכותרפיה של המדרשה לפסיכולוגיה חינוכית, הינה תכנית בת שלוש שנים, המתקיימת יום בשבוע, במכללת לוינסקי בת"א. יום הלימודים בנוי משני קורסים תיאורטיים ומקבוצת הדרכה. המסלול לפסיכותרפיה נועד לפסיכולוגים חינוכיים מומחים ולפסיכולוגים בעלי ניסיון טיפולי משמעותי העומדים לקראת סיום התמחות.

בקורסי המסלול נלמדות הגישות המרכזיות בתאוריה הפסיכו- דינמית, בשילוב קורסים ייעודיים העוסקים בהבנה והעמקה של תחום הטפול בילדים והוריהם (טיפול דיאדי, טיפול בהורות, פסיכופתולוגיה של הילד והמתבגר, טיפול בילדים).

בוגרי המסלול מגלים מוטיבציה גבוהה לטפל בשפ"חים ולהדריך על טיפול, ומעלים בכך את אטרקטיביות השפ"ח עבור מתמחים צעירים. העמקה של התחום הדינמי בשפ"ח מהווה תחליף לחיפוש מקומות עבודה ציבוריים אחרים למתעניינים בתחום, ותורמת לעליה בתחושת הסיפוק והמימוש העצמי בעבודה. המסלול מנגיש את האפשרות עבור פסיכולוגים חינוכיים ללמוד במסלול לפסיכותרפיה, בשל תנאי הקבלה הנוחים יותר ביחס למסלולים אחרים (אין דרישה להתנסות בבריאות הנפש).

משובי בוגרי המסלול מראים כי הלמידה בו היוותה עבורם חוויה משמעותית ומגדלת ביותר, סייעה להם בשכלול כישוריהם ויכולותיהם המקצועיות, וביססה את זהותם המקצועית.

לפרטים נוספים ולהרשמה ניתן לפנות לרכזת המסלול זהר חייקין, בדוא"ל:

zoharel52@gmail.com

חינוך מיוחד

רכז ארצי- אביחי סטולרסקי

פסיכולוגית מחוזית רפרנטית מטה שפ"י – מירי זולברג

במשרד החינוך יוצאת לפועל תכנית שמהווה רפורמה של החינוך המיוחד. במסגרת הרפורמה, עתיד להצטמצם מספר התלמידים הלומדים בכיתות החינוך המיוחד. מרבית התלמידים עם לקויות בשכיחות גבוהה, שעד עתה שובצו בחינוך המיוחד, יהיו זכאים לשיבוץ בחינוך הרגיל כאשר את סל התמיכות הם יוכלו לקבל בחינוך הרגיל. מערכת החינוך הרגיל עתידה להיות יותר הטרוגנית, והדבר מצריך היערכות מחודשת הן בעבודת המורה והן בעבודת האיתור וההתערבות של השפ"ח.

השינויים הדרמטיים במדיניות החינוך המיוחד דורשים שינויים בתפקיד המסורתי של השפ"ח, העברת דגש ומשקל רב יותר על עבודה מערכתית של השפ"ח בחינוך הרגיל, לצד הפחתה משמעותית בהיקף האבחונים ובדיוני ועדות. לאור תהליך השינוי המתבקש שתואר לעיל עתיד להיות לפסיכולוג החינוכי מקום משמעותי הן בתפקידיו "המסורתיים" (שותפות ברמת הפרט והמשפחה בתהליכי איתור, הערכה ומתן אפיוני לקויות, ליווי ותמיכה בתוכניות התערבות וסיוע) ובמיוחד כדמות מקצועית שתוכל להוות גורם מקצועי מייעץ לעצם תהליך ההבנה, הלמידה והטמעה של השינוי ומשמעותיו ברמת הגדרת תפקידים, הגדרות צוותים, נהלי ומבני פעולה וכמובן המשמעויות הרגשיות והבינאישיות המתלוות לכל אלו.

הרכז הארצי של החינוך המיוחד ביחד עם שותפים נוספים, כותבים בימים אלו מחוון לפסיכולוגים בנושא: "תפקיד השפ"ח לקראת דיוני ועדות סטטוטוריות וכשותף מתהליכי איתור צרכים ובנית מענים לתלמידים מתקשים הלומדים במערכת החינוך".

צוות מטריית הסיכון – ילדים במצבי משבר

חברות הצוות

רכזת ארצית מיניות ומניעת פגיעה - איריס הלמן
רכזת ארצית חירום - ד"ר מזל מנחם
רכזת ארצית מניעת התאבדות - יעל שחר
רכזת ארצית צמצום אלימות - אורנה קרשטיין
מנהלת הפיתוח המקצועי והמדרשה - אסתי מאיר קעטבי
יו"ר הפורום המערכתי - חיאית צפניה

הצוות הוקם בצמרת ביולי 2016.

המטרה:

לייצר תפיסה אינטגרטיבית של תחומי הסיכון השונים, שתיושם בפרקטיקה של הפסיכולוגיה החינוכית.

מהלך עבודת הצוות:

בתחילת העבודה הייתה התבוננות על האלמנטים המשותפים לכל תחומי הסיכון ובו בזמן על המרכיבים הייחודיים לכל תחום ולכל התערבות. לפני כשנה הוחלט באגף פסיכולוגיה להקצות משאבים לטובת הכשרה בתחום, והצוות החליט להתמקד בתחום המערכתי, שהשתלב גם עם רוח התכנית האסטרטגית.

פעולות:

- ✓ תכנון קורסים מחוזיים או דו-מחוזיים בנושא של "בית הספר כסביבה מקדמת בריאות נפשית של ילדים בסיכון" בשיתוף עם ג'וינט אשלים". קידום מהלך משרדי רחב של שיתוף פעולה בין הגופים. השנה נפתחו קורסים אלו בשלושה מחוזות (מרכז, צפון, ירושלים), והם מונחים ע"י זוג מנחים שלפחות אחד מהם הינו פסיכולוג חינוכי פעיל ומחובר לעשייה בשטח.
- ✓ פיתוח דרכי חשיבה באשר לאופנים השונים בהם ניתן להגביר את המסוגלות של הפסיכולוגים החינוכיים להתערבות טיפולית עם ילדים בכל תחומי הסיכון ברמת הילד, המשפחה, והמערכת.

חירום

רכזת ארצית - ד"ר מזל מנחם
רכזת תחום רב תרבותיות בחברה היהודית - יפית חסן
רכזת תחום רב תרבותיות בחברה הערבית - רזק שלוש
רכזת תחום התפתחותי - גל תמים סיקולר
רכזת תחום קהילה ומשפחה - גלעד פישביין

צוות הרפרנטים הארצי הוקם בקיץ 2017

מטרות:

פיתוח מקצועי של הפסיכולוגים החינוכיים בתחום החירום ברמת הפרט והמערכת ברצף המעגלי של חוסן ומניעה, התערבות במצבי משבר וטיפול בטראומה. פיתוח שיעסוק במיוחד במוקדים הבאים: הרצף ההתפתחותי, המאפיינים הרב תרבותיים, ועל הרצף של הפרט, המשפחה, בית הספר והקהילה.

מהלך עבודת הפורום:

זוהי השנה הראשונה של פעילות הפורום במתכונתו הנוכחית בה מגובשת תכנית עבודה רב שנתית. החלוקה לרפרנטים ארציים לנושאים בתחום החירום, היא אתגר חדש ליחידה למצבי לחץ ולאגף פסיכולוגיה המצריכה חקר של המודל. אנחנו חוברים לנעשה ביחידה למצבי לחץ ברמת הייעוץ וברמת הפרויקטים (הכשרות צל"ח, פרויקט הטראומה והעמידות של אשלים, שפ"י ואוניברסיטת תל אביב, "תכנית חוסן" של מרכז כהן- הריס, ועוד), ובאגף פסיכולוגיה אנחנו חוברים לרכזי פורומים ונושאי תפקידים הרלוונטיים לכל אחד מתחומי העשייה שלקחנו על עצמנו (פסיכולוגים מחוזיים בתחום הרב תרבותיות, פורום הגיל הרך וכו'). כל אחד מהרפרנטים לומד את תחומו, ויציע כיצד לפתח אותו בהקשר של הפסיכולוגיה החינוכית.

פעולות:

- ✓ מיפוי של הצרכים והעשייה בתחום החירום ברמת מטה, מחוזיים ומנהלי שפ"ח. בתום השנה נצא עם מסמך מסכם של המיפוי ועם הצעה לתכנית עבודה.
- ✓ בחינת ההכשרות הקיימות בתחום החירום והטיפול בטראומה. בשנה זו נציע לפסיכולוגים המחוזיים והאחרים על הפתוח המקצועי עדכונים והתייחסות ראשונית לקורסים הקיימים. בהמשך, בהתאם לצרכים שיעלו מן השטח, וללמידה העדכנית בשדה התאורטי והפרקטי נתווה ונציע תכניות לימודים מותאמות.

צמצום אלימות וקידום אקלים חינוכי מיטבי

חברי הצוות

רכזת ארצית -	אורנה קרשטיין
מחוז צפון-	אמיר סלאמה
מחוז חיפה -	ד"ר לירון און
מחוז מרכז-	ד"ר קרין מייקסנר
מחוז ת"א -	ארז בלנאו
מחוז דרום -	יזהר שער
מחוז ירושלים -	מירב קציר

מטרות:

קידום עבודת השפ"חים בתחום מניעת אלימות והטיפול בבעיות התנהגות.

על סדר היום:

חלק גדול מעבודת הצוות מתמקד בתכנית מטיב"ה – מרכזים טיפולים לילדים עם בעיות התנהגות במודל טיפול שכולל טיפול קבוצתי לילדים, הדרכת הורים פרטנית והתערבות מערכתית במסגרות. התכנית פועלת 8 שנים ומופעלת כיום ב-23 שירותים פסיכולוגים. התוכנית מקיפה מגזרים שונים בחברה הערבית (בדואים, דרוזים, נוצרים ומוסלמים) ובחברה היהודית (חילונים, דתיים לאומיים וחרדים). השנה החל תהליך של עבודה מלווה הערכה ומחקר.

הצוות מוביל את הפיתוח המקצועי של הפסיכולוגים בקהילת מטיב"ה בתחום של טיפול בבעיות התנהגות ומניעת אלימות וזאת ע"י יצירת מעגלי תמיכה, הכשרה מקצועית והדרכה בתחום. האמצעים האופרטיביים לביצוע המטרה הינה ליווי הרכזים במטיב"ות בתוך השירותים בעבודה השוטפת, פיתוח ההדרכה של הצוותים ובתוכם ומפגשים ללמידת עמיתים והרצאות בתחום 5 פעמים במהלך השנה.

מעבר לפעילות זו, כל רכז פועל בתוך המחוז שלו בתחום בהתאם לצרכים ובשיתוף פעולה עם הפסיכולוג המחוזי. הפעילויות כוללות: שותפות בימי עיון ובסדנאות לפסיכולוגים במחוז, מענה למנהלי שפ"ח בסוגיות בתחום, הובלת קורסים במדרשות, הובלת תהליכים, הכשרה והדרכה בשירותים הפסיכולוגים בתחום ועוד.

הצוות נפגש כעשר פעמים בשנה לפגישות של מספר שעות ובתוכן גם מתנהל דיון מעמיק על תחום בעיות ההתנהגות והאלימות כפי שמשקף בחברה הישראלית ועל תפקידו של הפסיכולוג החינוכי ומקומו הייחודי לקידום התחום. כמו כן, מושם דגש על שיתופי פעולה עם גורמים שונים בשפ"י ומחוצה לו על מנת לפעול לקידום התחום מתוך הבנת המערך הכולל של השותפים לדרך.

מיניות ומניעת פגיעה

חברי הצוות

רכזת ארצית - איריס הלמן
רכזת לחברה הערבית - נאדיה מסרוואה
מחוז צפון-מרסלה פלדמן
מחוז חיפה - נידאל מוסא
מחוז מרכז-נורה אדר
מחוז ת"א - עפרה בן דוד
מחוז דרום - יעל בר עוז
מחוז ירושלים - שפרה קלמנוביץ

הנושאים בהם הצוות עוסק:

מיניות נורמטיבית בפרספקטיבה התפתחותית, התנהגויות לא מותאמות בגיל הרך, פגיעה מינית – טיפול מערכתי ופרטני, נטייה מיניות וזהות מגדרית, ולאחרונה – הפרעות אכילה.

על סדר היום:

בעקבות בחינה מחודשת של פעילות הרכזים ביחידה למיניות ומניעת פגיעה מינית, וכדי להתאימה לצרכי השטח והזמן, הועבר שאלון אינטרנטי באמצעותו הוצע למנהלי השפ"חים להזמין את חברי הצוות להגיע לשפ"חים ללמידה הדדית. מטרת המהלך היא להגיע לקראת סוף שנה זו למסקנות אופרטיביות באשר לצרכי השפ"חים, הכשרות ודרכי התערבות רלוונטיות ללמידה.

שיחה עם ילדים על מיניות ועל פגיעה מינית:

לאור למידה של השנים האחרונות בעקבות ממצאי מחקר טראיינה שהעלה שוב את הפער בין שכיחות הפגיעה המינית לבין הדיווח, אנו עסוקים בעידוד הפסיכולוגים לשוחח עם ילדים על מיניות בכלל, ועל אפשרות שחוו פגיעה בפרט (כאשר עולה צורך). מעבר לטאבו החברתי ולקושי הרגשי לעסוק בנושאים אלו, חוק חובת הדיווח והאפשרות של "זיהום חקירה" וחינוך רב שנים לזהירות, מקשים על פסיכולוגים לשוחח עם ילדים, אפילו כאשר מדובר בהתנהגויות מיניות בין ילדים בגיל הרך, בהן חקירה לעתים קרובות אינה רלוונטית.

זהות מגדרית:

תחום שמקבל תאוצה חברתית בשנים האחרונות, שאנו רואים את ביטוייה בשטח ואת הצורך שלנו להגיב ולהתאים את עצמנו למקרים שונים במערכת החינוך. אנו לומדים את הנושא, ועוסקים בליווי שפ"חים בסיטואציות חדשות של התמודדות בית הספר עם מעבר מגדרי (טראנס ג'נדר) המתרחשים יותר ויותר, גם בגילאים צעירים.

טיפול בפגיעות מיניות:

אנו ממשיכים לעודד שפ"חים לטפל בנפגעים ובפוגעים, כחלק מעבודתם השוטפת, תוך התמקצעות בתחום. השנה מסתיים במדרשה במחוז ירושלים קורס דו שנתי להכשרה בטיפול בפגיעה מינית, ולתחום יצטרפו כעשרים מטפלים נוספים. בנוסף, השנה קיבלו

חמישה שפ"חים חדשים תקצוב ראשוני לטיפול בתחום זה, לאחר שהכשירו את הצוות באופן עצמאי.

הפרעות אכילה:

נושא שנמצא בתהליך למידה ראשונית של האופן בו הוא נוגע לעבודת השפ"חים. קיימנו בנושא זה מפגש של צוות הרפרנטים עם פרופסור יעל לצר, והתרשמנו כי יש הרבה מה לעשות במניעה ראשונית ושניונית של פתולוגיות בתחום וכי נושא זה מאוד רלוונטי לעבודתנו.

בשנת למידה זאת, אפילו יותר מבכל תקופה אחרת, אתם מוזמנים ליצור איתנו קשר, להזמין לפגישה ולשתף בשאלות, דילמות ומחשבות שלכם בתחום.

מניעת התאבדויות וטיפול בסיכון אובדני

חברי הצוות

רכזת ארצית -	יעל שחר
מחוז צפון-	מיכאל יעקובי
מחוז חיפה -	אודי פרידמן
מחוז מרכז-	דיקלה וינמן אברהמי
מחוז ת"א -	עפרה אריאלי
מחוז דרום -	יזהר שער
מחוז ירושלים -	ד"ר דבי כהן

הצוות הוקם עם כניסת שפ"י לתוכנית למניעת התאבדויות, ופועל באגף פסיכולוגיה, לצד היחידה למצבי משבר וחירום בשפ"י ובתאום עם היחידה למניעת התאבדויות במשרד הבריאות.

מטרות:

פיתוח מקצועי של הפסיכולוג החינוכי והשפ"ח במניעת התאבדויות, הן ברמת הפרט והן ברמת המערכת - בית הספר והקהילה.

על סדר היום:

- ✓ פיתוח מודלים להתערבות במצבי סיכון אובדני.
- ✓ גובשו סטנדרטים לעבודתו של שפ"ח במסגרת התוכנית.
- ✓ נבנה מערך הכשרה והדרכה לפסיכולוגים בתחום הערכת סיכון וטיפול, אשר נמצא בתהליך הטמעה בקרב 85 שפ"חים. התהליך איפשר להעלות את תחושת המסוגלות של הפסיכולוג החינוכי ולהפחית את ההימנעות מהתחום.
- ✓ הצוות מקיים עבודת מטה סדירה עם שותפיו במשרד החינוך, הבריאות והרווחה, כדי לתמוך ביצירת רצפים טיפוליים מיטביים ברמת המטה, השפ"ח והקהילה.
- ✓ קידום למידה והעמקה בתחום התאמה למאפייני האוכלוסייה והמגזרים השונים.
- ✓ תיעוד ומעקב אחר נתוני התלמידים בסיכון אובדני ואחר ההתערבויות הטיפוליות המתבצעות במסגרת עבודת השפ"ח במחוזות השונים. הנתונים מהווים גוף ידע חשוב להמשך למידת התחום ותכנון המתווה העתידי ומועברים למשרד הבריאות, המתכלל את התוכנית הלאומית.
- ✓ חשיבה רציפה ותכנון עתידי באשר להטמעת גופי הידע ותפקיד הפסיכולוג החינוכי בתחום מניעת התאבדויות ללא תלות בתוכנית לאומית, כחלק מהמענה של השפ"ח לילדים ונוער בסיכון.

ברמה מחוזית:

- ✓ קשר עם הפסיכולוג המחוזי בכל הנוגע לקידום התחום ברמה המחוזית.
- ✓ ליווי הכניסה של שירותים פסיכולוגים לתוכנית הלאומית, תוך חשיבה, התוויה והטמעה של העקרונות המנחים את עבודת השפ"ח על מאפייניו הייחודיים.
- ✓ תמיכה מקצועית שוטפת של הרכזים כמומחי התחום לשאלות ולהתייעצויות מהשדה.

מחשוב, תיעוד ואיסוף נתונים

רכזת ארצית – ד"ר שרון אוריאלי

מטרות:

קידום תחום מחשוב, תיעוד ואיסוף נתונים ברמה הארצית, ומתן עזרה שוטפת לשפ"חים בתחום.

על סדר היום:

ברמה הארצית:

- ✓ סיוע לאגף פסיכולוגיה בשפ"ח בהובלת תהליך ארצי ליצירת תכנה ארצית לניהול שפ"ח.
- ✓ סיוע לאגף פסיכולוגיה בשפ"ח בקידום השירות הפסיכולוגי חינוכי כארגון מבוסס נתונים האוסף נתונים מהשדה באופן מושכל, כך שהנתונים יהיו לתועלת השדה והנהלת הארגון כאחד.

ברמת שפ"חים:

- ✓ סיוע בקידום תפיסת התיעוד בשפ"ח, הבנה של הנהלים והאתיקה בתחום זה, סיוע בשינוי תהליכי עבודה בשפ"חים שבהם אופן העבודה אינו תואם את הנהלים (מרבית השפ"חים נמצאים בתהליך על שלביו השונים).
- ✓ סיוע בחשיבה בדבר האפשרות לגייס את הרשות לתהליכי מחשוב, ומה ניתן לעשות במגבלות הטכניות של כל שפ"ח.
- ✓ סיוע במעבר בין תיק ידני לתיק ממוחשב על כל הסוגיות הטכניות והאתיות הכרוכות בכך.
- ✓ סיוע בתמיכה בצוותי ניהול אל מול הקושי לעשות שינוי ארגוני בתחומים שלעיל תוך התאמת השינוי לאופי השפ"ח.

לפרטים ושאלות ניתן לפנות: Sharon@urieli.net מספר הסלולרי: 054-9090260
בשאלות הנוגעות לנושאי תיעוד ומחשוב עדיף לפנות במייל.

הועדה המקצועית לפסיכולוגיה חינוכית

מועצת הפסיכולוגים במשרד הבריאות

חברי הוועדה ותפקידיהם

ישי שליף, יו"ר הוועדה - אחראי סיום התמחות כולל הפניה לוועדות בחינה.
רבקה בר דוד - מחוז חיפה - אחראית על תחילת העבודה, פרקטיקום, התמחות זמנית והתמחות קבועה, פטורים מקורסי הסבה.
עלי נאשד - מחוז צפון-אחראי על תחילת העבודה, פרקטיקום, התמחות זמנית והתמחות קבועה. פטורים מקורסי הסבה.
ענבל יפה - מחוז מרכז- אחראית על כניסה ויציאה מהסמכה להדרכה
חווה שביט - מחוז דרום- אחראית על כניסה ויציאה מהסמכה להדרכה, ואחראית על רשימת המועמדים לבוחנים בוועדות הבחינה
חווה פייזר - מחוז ירושלים- אחראית על תיקי חו"ל
דורית גרוס - מחוז ת"א- יו"ר תת ועדה להכרה במוסדות

תפקידה של הועדה המקצועית הינו לשמור על סטנדרטים מקצועיים ראויים בכל תחומי העשייה של הפסיכולוגיה החינוכית. יו"ר הוועדה וחבריה עובדים בשותפות הדוקה עם אגף הפסיכולוגיה על קידום ההכשרה, ההתמחות וההסמכה של הפסיכולוגים בכל השלבים.

תת הועדה להכרה במוסדות

תת הוועדה דנה בבקשות של שפ"חים להכרה כמוסד מוכר להתמחות על פי תקנות משרד הבריאות, עורכת ביקורים לאחר בדיקת החומרים שנשלחו ומחליטה על מעמד המוסד הפונה. לאחרונה עודכנו הנהלים והועלו לאתר משרד הבריאות. נבנה טופס הכרה ותיקוף הכרה, שאף הוא עלה לאתר וניתן להורדה עבור שפ"ח הזקוק לדיון במעמדו. הוועדה בודקת גם שפ"חים מוכרים שעברו שינויי מנהל ו/או אחראי על הדרכה. מנהלים מתבקשים לדווח לתת הוועדה על שינויים באיוש תפקיד המנהל או אחראי ההדרכה בשפ"ח.

חברות תת הועדה

מחוז צפון- סוהיר יזבק בירומי
מחוז חיפה - ורד וייטסון סופר, שרי שעל, רות מנור
מחוז מרכז- אורית לוי
מחוז ת"א - ברכה ברנע
מחוז דרום - טלי חבצלת
מחוז ירושלים - מיקי גרינשטיין

תחום הורים ומשפחה

רכזת ארצית- תמר שחר

נציגת אגף פסיכולוגיה ביחידה להורות ומשפחה בשפ"י, שותפה לפיתוח ולגיבוש מדיניות משרד החינוך בקידום קשרים בין מערכת החינוך לבין ההורים ולתהליכי הטמעה בזירות שונות ורכזת תכנית "הורים במרכז".

פעולות:

- ✓ תכנון הכשרות משותפות ליועצים ולפסיכולוגים – כחלק מתוכנית לקידום הקשר בין מערכת החינוך לבין ההורים. הכשרות אלה מהוות התנעה לתהליך יישובי המקדם שותפות בין אנשי המקצוע בתחום החינוך ושותפויות עם הורים.
- ✓ פיתוח וכתבת פרקטיקות להתערבות במסגרות החינוך- סדנאות לאנשי חינוך ולהורים, שחלקן מיועדות להעברה על ידי הפסיכולוג והיועצת. הסדנאות מופיעות באתר שפ"ינט.
- ✓ ייצוג אגף פסיכולוגיה בפיילוט המנהל הפדגוגי- לקידום קשר בין בתי ספר לבין הורים. במסגרת הפיילוט, מדריכה מטעם שפ"י מלווה את בתי הספר בהם פועלת התוכנית. שותפות בחשיבה על תפקיד המדריכה ועל מתווה העבודה של בית הספר וכן למעקב אחרי מודלים שונים של השתתפות הפסיכולוגים בתוכנית.

תכנית " הורים במרכז" *

הנחות יסוד:

- ✓ על המטפל בילד לראות את ההורה כאדם בפני עצמו, בעל צרכים יכולות ורצונות. מכאן שהסתכלות אמפטית והבנה של מאפייני הייחודיים של ההורה, היא חלק בלתי נפרד מהטיפול בילד.
- ✓ הנעת תהליכים ברמה אישית ומערכתית מצריכה עבודה בשותפות. יש לקדם שיתוף של נציגי ההורים בתכנון מענים מערכתיים (במסגרת החינוכית או בישוב). היכולת ליישם שותפות זו עם הורים תלויה במידה רבה ביכולת של בעלי המקצוע לקיים שותפות בינם לבין עצמם. תהליך זה דורש למידת שפה של עבודה בשותפות, אצל אנשי מקצוע ואצל הורים.

במסגרת התוכנית אנו עוסקים בגיבוש תפקיד הפסיכולוג והשפ"ח בהובלת תהליכי שינוי ישוביים, בניהול שותפויות ובלווי הכשרות של אנשי מקצוע מתחומי חינוך, בריאות, רווחה וטיפול ליצירת השינוי. שלב הפיילוט של התוכנית פועל בשמונה ישובים במחוזות חיפה וצפון*. במסגרת הפיילוט מתקיימת הכשרה לפסיכולוגים המובילים מכל ישוב, מתקיימות תכניות התערבות שונות להורים וכן נערכות הכשרות לצוותים רב מקצועיים בהתאמה למאפייני הישוב ולהורים.

כתיבת גוף ידע- במסגרת התוכנית נכתב מסמך המהווה גוף ידע על התפתחות הילד, התפתחות ההורות והתפתחות הקשר הדיאדי.

הערכה- במסגרת התוכנית, נכתבים שאלוני משוב למשתתפים, ומגובשים מדדי הערכה לתוכניות התערבות, לתוכנית היישובית ולתוכנית הארצית.

*רשויות התוכנית: כיסרא סמיע, מעלות תרשיחא, צפת, עראבה, אור עקיבא, חדרה, חיפה ואום אל פאחם.

פורום אתיקה

חברי הפורום

י"ר הפורום - טובה פלר
פסיכולוגית מחוזית מלווה - מירי זולברג
מחוז צפון- רז קורצר
מחוז חיפה - יונת בורנשטיין בר יוסף
מחוז מרכז- שולה ביין, אורית מופז
מחוז ת"א - טובה פלר
מחוז דרום - סופיה שקרלניק
מחוז ירושלים - מרים כספי

מטרה:

פיתוח והעמקת החשיבה האתית-מקצועית של הפסיכולוגים החינוכיים על ידי פיתוח המודעות לנושא, הקנייה והעשרת הידע בתחום וחינוך להתנהגות מקצועית ראויה.

על סדר היום:

- ✓ הכשרת פסיכולוגים בתחום האתיקה בכל הרמות המקצועיות-מנהלים, מדריכים, מומחים ומתמחים ובמגוון נושאים של הפסיכולוגיה החינוכית.
- ✓ ימי עיון, הרצאות וסדנאות בנושאי אתיקה .
- ✓ ייעוץ והשתתפות בכתיבת ניירות עמדה הנוגעים לתחומים שונים בעבודת הפסיכולוג החינוכי- לדוג' קוד האתיקה 2017.
- ✓ סיוע בהטמעת קוד האתיקה 2017 במחוזות השונים.
- ✓ מתן מענה לשאלות המועלות על ידי נציגי המחוזות השונות. ריכוז קובץ שאלות נפוצות ותשובות בשפי"נט לפי נושאים.
- ✓ כתיבת מסמך- "מבט אל אתיקה" ניתוח דילמה אתית על פי מודל שבעת הצעדים והפצתו לכלל השפ"חים.

"דרך חדשה"

תכנית לקידום שילוב מיטבי של תלמידים בני העדה האתיופית

רכזת ארצית ומחוז ת"א - טובה ווכטל
רכזת ארצית - ד"ר אליס שחר דדון -
רכזת מחוז מרכז - מורן גרין
גיבוש הצעת מחקר - ד"ר שרונה מיטל, ד"ר איריס וקסלר בוזגלו
שותפות נוספות בצוות חשיבה- אפרת כנפי בליי, סילעינואה פנטה, טובה לצ'א, קלאודיה גרובר, אשרת רותם

רקע:

תכנית " דרך חדשה" הנה תכנית לאומית המופעלת זו השנה השנייה במשרדי ממשלה שונים, שמטרתה שילוב מיטבי של בני העדה האתיופית בארץ. במסגרת התכנית ולצורך השגת היעד של צמצום ההשמה של בני הקהילה בחינוך המיוחד ב-25%, הוקצו לאגף פסיכולוגיה בשפ"י 7 תקנים לטובת - 16 שפ"חים*, על פי הקריטריונים המתייחסים לריכוז גבוה של תלמידים בני העדה האתיופית ברשות ובמסגרות הח"מ, ואחוזי כיסוי נמוכים של השפ"ח.
בכל שפ"ח המשתתף בתכנית, נבחר רפרנט שמרכז את עבודת השפ"ח במסגרת "דרך חדשה". הרפרנטים וכן פסיכולוגים נוספים העוסקים בתכנית, משתתפים ב- 5 ימי ההכשרה מידי שנה. עקרונות העבודה שמים דגש על מיפוי, דיאלוג עם בעלי עניין ושינוי עמדות בקרב האוכלוסייה הקולטת.

הפעילות מתקיימת במספר תחומים ורמות של עשייה:

- ✓ **כשירות תרבותית:** הרחבת מיומנויות הכשירות התרבותית בקרב:
 - צוותי חינוך- סדנאות לצוותים חינוכיים, הרחבת הפעילות במסגרות רלוונטיות.
 - גורמים עירוניים- סדנאות לגורמים עירוניים- מפגש עם פעילים חברתיים, מדריכי נוער.
 - צוות הפסיכולוגים בשפ"ח- הרצאות, ימי למידה, ימי הערכות, השתלמויות.
 - ✓ **עבודה בקהילה:** סדנאות הורים, קבוצות ילדים, מפגש עם בעלי העניין, שולחנות עגולים.
 - ✓ **צמצום השמה לחינוך המיוחד:** כלל הפעילויות המיועדות להגברת המודעות ועבודה מותאמת תרבותית, בשפ"חים שונים-ליווי ומעורבות במקרים של ילדים בני העדה שהופנו לוועדות השמה.
 - ✓ **מיפוי ושיתופי פעולה:** מיפוי של הגורמים השונים אשר פועלים ברשות מטעם "דרך חדשה" ובקרב בני העדה, לשם תיאום ויצירת שיתופי פעולה, השתתפות בצוותי היגוי עירוניים, חבירה למתכלל העירוני של 'דרך חדשה'.
- *עפולה, חיפה, חדרה, נתניה, גדרה, פתח תקוה, ראשון לציון, לוד, אשדוד, אשקלון, באר שבע, בית שמש, יבנה, רחובות, קריית מלאכי ובאר יעקב.

פרויקט שפ"י

רכזת ארצית – רונית גראפי

פרויקטים הינם הזדמנות מקצועית לשירותים הפסיכולוגיים ליזום ולהרחיב את העשייה המקצועית בנוסף על העשייה השוטפת והברוכה לטובת מקבלי השרות. בנוסף, הפרויקטים מהווים הזדמנות לפיתוח עבודת השירותים הפסיכולוגיים והרפרטואר המקצועי של הפסיכולוגים עצמם, במיוחד ברשויות בהן אין הפעלה של תכניות נוספות כדוגמת תכנית 360 לילדים ונוער בסיכון.

בשנה האחרונה עברנו להגשה מקוונת של הבקשה לפרויקטים ושל דיווח על סיכום פרויקט. לאחרונה עלה לאתר שפינט סרטון הדרכה ידיוותי למשתמש המסביר את אופן ההגשה המקוונת של בקשה לפרויקט.

בשנת תשע"ח מתקיימים כ-120 פרויקטים ב-85 שפ"חים בכל המחוזות. נושאי הפרויקטים הנם מגוונים ויצירתיים ונותנים ביטוי למנעד השונות בין השפ"חים והרשויות. רבים מהפרויקטים עוסקים במתן מענים לאוכלוסיות שלא מקבלות שירות פסיכולוגי במסגרת השרות השוטף, כגון, גני טרום חובה ומעונות ובתי ספר תיכוניים, במתנ"סים ובמועדוניות בקהילה.

במסגרת הפרויקטים ניתן לקבל תקציב מוגדל עבור תכנית התקשרות שהינה תכנית דגל של אגף פסיכולוגיה.

הגשת פרויקטים מתבצעת באתר שפינט בין התאריכים 1/1-15/5 בכל שנה.

לפרטים ושאלות ניתן לפנות לרונית גראפי - ronitpsy@walla.com 054-5692128